

1

עמוד נשים ימי

עמוד נשים ימים

ספר תבואות שור השלם והמפואר

שלשה ספרים נפתחים

ספר

שמלה חדשה

וספר

תבואות שור

וספר

בכור שור

שחיבר הרב הגאון האמיתי שור סיני ועוקר הרים שהרביץ תורה בישראל
 הרב הקדוש המפורסם בתורה וחסידות ה"ה אב"ד ור"מ
 מוהר"ר אלכסנדר סענדר שור זצלה"ה
 בהרב המגיד מוהר"ר אפרים זלמן שור זצלה"ה
 והרוצה לעמוד על עקרי החיבורים ושורשיהם, ועל מה הטבעו אדניהם,
 יעיין בשער השני

ספר הזה כבר נדפס הרבה פעמים
 ועתה נתחדש הדרו בעושה"ת באור חדש על ציון המצוינת בהלכה
 וזה שמו אשר יקבנו
ציוני טל
 הם ציונים לתורה, לבאר ולציין בדברי רבנו המחבר זי"ע

ונספח אל הקודש בכרך שני
ספר לבושי שרד
 ואחריו הדפסנו השמלה חדשה עם המפרשים האחרונים על הדף
 ה"ה ספר **לוטה בשמלה** וספר **מטה אשר**
 וגם הוספנו בעושה"ת
ספר אמרי טל

צבי אביגדור פעקעטע
 בלאאמו"ר באור זע"ל
 סאנסי - נוא יארק יצ"ו
 שנת ושחמתם בזה' לפ"ג (עם התיבות)

אני שנינו וקאלנו -
 (חזק קצתן מכור מלמך יגור לאו קאגא)

רש"י רש ויחי

דף ו' ע"ב גמרא, זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה בו, אבל בהר ענינא מאי דמוקדם מוקדם בו, ע"כ. וזה תרלמי מה שהקשו רבי, אמה שכתב רש"י ריש ויחי (בדאשק ב"ז בית) והוא ממדרש רבה (צ"ד א) למה פרשה זו סתומה כו'. מנא ליה לרש"י דאיכא כאן פרשה כלל, ועיין ברא"ס ז"ל שגדחק לתרץ זה. ולעניות דעתי לא קשה מידי, דסוף פרשה שלפני זה כתיב (שם פסוק ב"ז) ויפרו וירבו מאד, וידוע מה שאיחא במדרשים שהריצו התחיל כשהתחילו המלאכים לשעבדם, כמו שכתוב (שמות א' י"ב) וכאשר יענו אוחו כן ירבה וגו', ומצאנו במדרש (שם) דהשיעבוד לא התחיל כי אם אחר מיתת יעקב, וקשה למה נזכר ויפרו גו', קודם מיתת יעקב, ולר"ך לומר דאין מוקדם ומאוחר, וקשה הא צד עניינא דהיינו פרשה אחת לא אמרינן אין מוקדם ומאוחר, ולר"ך לומר דויהי יעקב הוא פרשה אחרת, ויפה הקשו למה פרשה זו סתומה, שאין זו הפסק פרשה כלל, וק"ל.

לאורכי חיים סימן תל"ט

דף ו' ע"ב תוספות ד"ח הניח בו וליה לחו לרבנן בו, ע"כ. הרמב"ם ז"ל (הל' הפק' פ"ב הל' י"ב) פסק כרבנן, וכן בשולחן ערוך אורח חיים סימן תל"ט (פסקי ד"ה) ובפלוגמא דעל וצדק ואשכח (לעיל ע"א) פסקו לקולא (רמב"ם שם הל' י"א, שו"ע שם פסקי ד"ה), ולר"ך טעם דלפי מה שכתבו תוספות כאן הו' כסמרי אהדדי. ודומק לומר דמיירי גדלל ידעי כמה ככרות, דלא הו' ליה להרמב"ם לקטום, ונראה לעניות דעתי דיש לחלק, דבשלמא גבי הניח בויהי זה כו', מחמת ריעותא אמרינן דעכבר בא לכאן, ולא ידעינן אם בא ריקן או בא טעון כבד, וחמך הראשון עדיין כאן במקום אחר, אבל גבי עכבר נכנס עם כבד, הרי ראינו שלא הביא כי אם כבד אחד, ולמה ייחוש שבא הלום עוד עכבר עם כבד אחר, או עכבר זה בא פעמיים, לזה לא חיישינן.

ואין להקשות מה נכך כשימלא חמלו בויהי אחרת, אם כן לא מוכח מזה כי אם שבא עכבר לכאן, הא אפילו אם היה בא לבית ומלא עכבר עומד וחמלו במקום שהניחו, לא חיישינן לומר שהעכבר הביא אחר חמך. לא קשה מידי דלא מחזקינן ריעותא כי אם בידענו שהעכבר ניטפל עם חמך, כמו כאן שחלינן שהעכבר שינה החמך מזויות לזויות, אבל אם ראינו עכבר בבית בלא שום ריעותא לא חיישינן למידי, דאם כן אין לדבר סוף. ונראה לי דזהו כוונת המגן אברהם סימן הנ"ל ס"ק ח'. ובספר חק יעקב (פ"ק י"א) חלק עליו, וכתב דאשמיטתיה למגן אברהם דברי תוספות, והנראה לעניות דעתי ככתבתי, ודו"ק.

לאורכי חיים סימן תל"ט

דף כ"א ע"א מתניתין, ומאביל לבהמה בו. ראינו להזכיר כאן מה שחידשו קל"ת סופרי ומנינו להחיר למכור לעכו"ם קודם הפסקה בהמות שלו, גם חמך שדרכס לאכול כל ימות השנה, כדרך מכירות חמך הנזכר באורח חיים סימן תמ"ח (פסקי ד"ה), והבהמות אוכלים חמך כל

ימי הפסקה, ואחר הפסקה חוזר ולוקח אותם מהגוי. ומימי לא ראינו קך, ובפרט בעיר הולדת אשר רוב משא ומתן שלהם היה בעשיית חמך יי"ש ושכר, ומתפסקות היו מפטמין בהמות מהם לחלב ומהם לשחיטה, ובהגיע ימי הפסקה אף שכולם היו מוכרים חמך שלהם לעכו"ם כנהוג, מכל מקום לא אשחמיט חד למכור גם הבהמות להאכילם חמך, והיו הבהמות מתקלקלים מאד עד איזה שבועות אחר הפסקה שחזרו לאיחנס. ואמרתו אסורה נא ואראה המראה הגדול הזה, וכי הראשונים לא ידעו לדמות מכירה זו למכירת חמך, ומה טעם יש בה.

ואחרי העיון קל"ת אמרתי דלא דמו להדדי כלל, דהנה מעיקרא דינא פירכא על מכירת החמך הנהוג, הלא מוכחא מילתא דהערמה טובא שזה הקונה לאו גברא דאורחיה משולם לקנות קך, וזה אין דרכו למכור קך, ועל הרוב הקונה הוא עני וקונה בזמנה מאות חמך, כנהוג עתה שאין מוכרים בדבר מועט, ושאר הזכחות טובא. אלא נראה לי כיון דהאיסור מדרבנן הוא, דמדאורייתא צביטול בעלמא סגי (לעיל ד' ע"ב), וכל אחד מצטל חמלו בלב שלם, כמו שכתבו הפוסקים (פ"ה הל' ד' פסקי ד"ה) דלר"ך ליתן כל ממונו ולא יעבור על לא תעשה, וכל שכן איסור חמור כזה. ולא נראה כי אם איסור דרבנן שצריך לבערו מן העולם, הם אמרו והם אמרו להחיר מכירה זו, כמו שאיחא בתוספתא (פסחים פ"ב הל' י"ד) הביאה הבית יוסף סימן הנזכר (תמ"ח ד"ה ואם פסקו), ואף על גב דכתב שם הבית יוסף (ד"ה רבינו יוחנן) בשם רב"ז (הל' פסח ב"ז ע"ג) שסיים אחוספתא זו וצדד שלא יערים, והב"ח כתב שם (ד"ה ואם פסקו) שהוא לשון התוספתא גופה, כבר התעורר הבית יוסף על זה, והקשה הא ודאי הערמה היא זו, וחייך שלא ימכור על תנאי, פירוש שלא יאמר צביטול המכירה בפירוש. וכעין זה פירש גם הב"ח, שלא יעשה באופן שיאחר בפסקה כח הישראל על החמך על ידי מוחס וכיזאל, ע"ש.

אמנם כל זה להפקיע איסור דרבנן, ומחמת הדחק שיהיה הפסק גדול ורוב כשיבערו כל חמלם, והחירו למכור באופן הנ"ל, ולא פלוג בין רב למעט, אבל להפקיע איסור דאורייתא, דהיינו להאכיל בהמות ישראל חמך בפסקה, לא מהני מכירה, שידוע שכונתו רק להאכיל ולא להניח קך. והכי מוכח מלשון רש"י ז"ל, שפירש בשבת דף קל"ט ע"ב (ד"ה הערמה) אהא דאמרינן התם הערמה דרבנן היא, וזה לשוננו, הך הערמה לאו באיסורא דאורייתא היא אלא באיסורא דרבנן וכו', עכ"ל. אלמא דאי דאורייתא לא הו' שרינן הערמה כלל, ואפילו דרבנן אמרינן התם היכא דמוכחא מילתא אין מערימין. והא דאמרינן התם דמטילין שכר בחולו של מועד על ידי הערמה, התם נמי לאו דאורייתא הוא, דלא מסר הכתוב מלאכת חול המועד אלא לחכמים. וכן יש לתרץ היא לכל כתבי (שבת) דף קי"א (ע"ג) וכן בגיטין דף ס"ה (צ"א) גבי מערימין על מעשר שני. דהתם נמי דרבנן הוא. עיין שם.

ורו, דהכא מוכחא מילתא דהערמה טפי, דכי ימות מן
 הצהמה אין הגוי משלם לו כלום, או היא חולה ושאר
 הזיקות, דשכיחי טפי מבחמך דמינח נייח, הישראל משתדל בו,
 ופשיטא דאין הגוי מקבל עליו האחריות הגדול הזה בשביל
 הגאה מועטת שיש לו.

ורו, דבשלמא במכירת חמץ כיון דלא סגי בלאו הכי, או
 שימכור או שיצטר, אמרינן דגמר ומקנה, אבל הכא
 למה לו למכור בהמותיו בשביל הפסד מועט שיקולקלו זמן
 מה, ומזורים בשטע או שחיס ושלם לא יחנם, ודמי למה
 שכתבו החוספות והרא"ש בשבת דף ע"ח ע"ב (תדריה דפסקא,
 רא"ש פ"א סו"ס ל"ג) דאין להשכיר סוס לגוי ויעשה בו מלאכה
 בשבת על ידי שיפקירו, ולא דמי לגיגית וקדרה דשרי על ידי
 דמפקר להו, משום דהתם לא אפשר בעיני אחר, פירוש ולהכי
 מפקר להו באמת, כי לא סגי בלאו הכי, מה שאין כן בסוס
 אין כוונתו להפקר גמור, דלמה לו להפקיר בהמתו בשביל
 הגאה מועטת. ואף על גב דיש פוסקין חולקין על החוספות
 והרא"ש, כמו שהביא הבית יוסף סימן רמ"ו (ד"ה וכו"ש ואפילו
 יפקירנה) וכן פסק הב"ח (ד"ה כתב במדריה) דאם מפקיר בפני שלשה
 שרי אפילו לכתלה, מכל מקום משמע דעם הפוסקים דהיינו
 שמפקיר בלא ערמה, כגון שאי אפשר לו להשכיר בהמתו אם
 לא ישכיר לגוי לכל זרעו אפילו בשבת, ועל ידי זה נר"ך הוא
 להחליט בדעתו שאם יוכה בו אחר ביום השבת, והגוי יניח לו
 הרי הוא שלו, ואפילו אי לא סגי לו כי אם שמוכרת להשאל
 בהמתו לגוי הרי הוא מפקירה באמת. והכי מוכח מלשון הבית
 יוסף שכתב שם וזה לשונו, שאין לך אדם שמפקיר בהמתו בפני
 שלשה כדי להשאילה לגוי בשבת, עכ"ל. אלמא דסבירא ליה
 דבעינן הפקר מעליא, ואפילו התם משמע דעת רוב
 הראשונים והאחרונים דלא כב"ח, כי אם דבעד שכר השכיר
 או השאל לגוי ועיכנה בשבת יפקירו, דאז אין לו הלכה אחרת
 ויעשה הלכה פורחא לסמוך על איזה סברת יחיד, אבל לא
 לכתלה. גם טעם השני דחירך שם, שהוא מדאורייתא, אין
 שייך נמי כאן, ולא דמי לחמץ דמינח נייח בחדרו.

על דרך הלעטהו לרשע וימות (ב"ק פ"ט ע"א), ואמרינן בעבודה
 זרה דף נ"ה (ע"א) אקרא אשר חלק וגו' (דברים ד' י"ט) מלמד
 שהחליקו בדברים לטורדן כו', והכי נמי כיון שלא קיימו אומות
 העולם שבע מצות עד שעמד והחירן (שם ב' ע"ב), אף על פי
 שמכל מקום נענשין עליהו, כמו שכתב רש"י עבודה זרה דף
 ו' (ע"א ד"ה ולפני עור), מכל מקום אי צעי לעבור מושיטין להם,
 קמשמע לן דלא.

והא דלא סגי ליה לאשמעינן אבר מן החי לכן נת, והוה כל
 שכן לישראל. יש לומר דקמשמע לן כמו שכתב רש"י
 עבודה זרה דף ו' (ע"ב ד"ה לא יושית) דבניזר אפילו בספיקא אסור
 להושיט דשמא יבא לשחוחו, ועיין שם בחוספות (ד"ה מנין שלא
 יושית) שביארו יומר, דווקא בניזר מה שאין כן נבילה וטריפה
 לישראל שרי בקהם, דמסתמא לא יחלנו, ומסבירא יליף כן רבי
 נתן ולא ממשמעותא דקרא דולפני עור, דנקרא לא מוכח
 לאסור כוס יין לניזר בקמחא, דלמא דווקא דידע דרונה
 לשחוחו.

מיהו הא קשיא, כיון דהד קרא הוא דכתיב, מגא ליה לרבי
 נתן לאוקמיה בין בישראל בין בצן נת, דלמא לישראל
 אזהר רחמנא ולא אבן נת, ומוחר להכשילו כמו שכתבתי לעיל.
 ויש לישב דסבירא ליה לרבי נתן בקרא דגבי נבילה כרבי מאיר
 (לעיל פ"א ע"ב) דאחד גוי ואחד גר בין בנתינה ובין במכירה, ומכל
 מקום לא יליף איסור הגאה דשאר איסורין מהכא, אלא מהיכא
 דילפינן אליבא דרבי יהודה, דהיינו מלכלב וגו' (שבת פ"ב ל"ג), אי
 נמי מקראי דדף כ"ג סוף ע"ב, ואייתר ליה לרבי נתן קראי
 דגבי נבילה. ואין לומר דאלטרך לגופיה, למשרי נבילה בהגאה,
 דאם כן לכתוב שאר הגאה, אי נמי לכלב השליכון כמו שכתב
 גבי טריפה, ולא כרש"י (פ"ב ע"א) ד"ה אוחו, כי אם כהחוספות
 שם (ד"ה אחו) ודו"ק, ועל כרחך לדיוקא קאתי, דווקא נבילה
 מותר למכור או ליתן לנכרי, משום דשריא ליה, אבל מידי
 דאסור ליה כגון אבר מן החי אסור למכור או ליתן לו שלא
 להכשילו.

והיה אפשר לומר דקרא קמשמע לן דווקא לגוי מותר
 למכור נבילה, אבל לא לישראל אפילו הישראל רונה
 לקנות, מכל מקום אסור למכור לו שלא להכשילו. אלא משום
 דכתיב ולפני עור, וכבר ילפינן מיניה לישראל, ואייתר קרא
 דנבילה לאסור אפילו למכור לגוי מידי לאסור לגוי. והיינו
 דקאמר רבי נתן מנין שלא יושית כו', ולא קאמר אסור להושיט
 כו', ואבר מן החי לכן נת. ואף על גב דאורחא דחנאי בכמה
 דוכתי למיתני לישנא דמוני, מכל מקום עדיף טפי בכל מקום
 למיהב טעמא, וכאן איכא טעמא דודאי איכא איסורא לתד
 מינייהו, מקרא דנבילה, רק מנין למילף מהתם תרווייהו,
 דאסור להושיט לישראל וגם לכן נת, ומשני משום דכתיב ולפני
 עור, ומזה יש ללמוד חדא, דהיינו מסתבר לישראל, וממילא

ולבן ישחקע הדבר ולא יעשה כן בישראל, ואפילו אי (לו)
 [לא] ² נהגו מקדם כן כי אם משום חומרא בעלמא,
 דמי להוה דפרק מקום שנהגו דף ו' (ע"ב) דאמרינן כבר קבלו
 אבותיכם עליכם כו', כל שכן דמדינא יש לאסור כמו שכתבתי.

דף כ"ב ע"ב גמרא, ותניא רבי נתן אומר מנין שלא
 יושית אדם כו'. אין להקשות דלמה ליה
 לרבי נתן למיתני תרהי, כוס יין ואבר מן החי. יש לומר דאי
 חנא רק כוס יין לניזר, לא הוה שמעינן אבר מן החי לכן נת,
 דלמא סתמא דקרא דלפני עור (וקרא ד"ה י"ד) לישראל קאתי,
 כמו שזכר ישראל תנבניה בהוכיח תוכיח וגו' ולא תשא עליו
 גו' (שם פסוק י"ז), ואישראל הוא דתם רחמנא אבל עליו דגוי לא,

מקור חיים ומגן אלק

קונטרס שר האלק מרכינו הגאון וכו' רשכבה"ג
מוהרר יונתן זצוק"ל בעהמ"ס אור"ת וכו', וספר
מגן האלק חידושים על הלכות פסח, וקונטרס
שם חדש על דיני הדש, וקונטרס עשרים גרה

חיברו הרב הגאון וכו' רשכבה"ג מוהרר
אריה לייב זצוקל בהרבני וכו'
מוהרר משה זצ"ל אב"ד ורי"מ דק"ק פלאצק
בעהמ"ס

- א) מלא העומר פי' על החוסה וממש מגילות
  - ב) קומץ המנחה דרשום על החוסה
  - ג) שירי קומץ המנחה דרשום על סדר הזמנים
  - ד) ברכת השיר על הגדה של פסח
  - ה) שמחת יו"ט על מסכת ביצה
  - ו) אילת אהבים על מסכת כמסכה
  - ז) אילת אהבים ח"ב
  - ח) גרש י"ח"ט על מסכת גיטין
  - ט) מעייני החכמה על מסכת בבא מציעא
  - י) פני אר"י ליקוטי הש"ס
  - יא) פני אר"י ח"ב
  - יב) פני אר"י ח"ג
  - יג) חידושי מהרא"ל על הלכות שחיטה ומריפות וחי' מס' פסח
  - יד) חידושי הלכות בב"ח ותערובות
  - טו) יין המשמח על הלכות יין נסך
  - טז) חידושי מהרא"ל על הלכות דבית
  - יז) מיב קידושין על הלכות קידושין
  - יח) גמ' מקושד על סדר הגב
  - יט) מיב הליצה על סדר חלוט
  - כ) מקצוע בתורה על הלכות הלואה
  - כא) יעלת חן שו"ס השייכים למסכה כחכמה
  - כב) משיבת נפש שו"ס בלו"ח וי"ד להע"ז
  - כג) משיבת נפש ח"ב להע"ז
  - כד) שו"ת מהרא"ל, שו"ת בד' חלקי ש"ע
- נדפס** שנים רבועים ע"י הגאון המחבר בשנת שול"ן ודורשין
ופעם שנית בשנת תרמ"ו, ונחבר הרבה פעמים,
ועתה נדפס בשלימות בגזית"ה:

חידושים וביאורים על הלכות פסח וחידושי
מס' כריתות, ולתועלת התלמידים
נדפסו הנהרות על כל המנינים במ"ז ומג"א וכמה
יגיעות ינע הרב המחבר עד אשר העמיד כל דבר
ודבר על אופניו, כמורה לא היה לפניו, כאשר כל
איש מבין יראה בעיניו:

חיברו הרב הגאון וכו' רשכבה"ג מוהרר
יעקב זצוקל בהרה"ג וכו' מוה'
יעקב משה זצ"ל אב"ד ורי"מ דק"ק ליסא,
בעהמ"ס

חוות דעת על יו"ד
קהלת יעקב על ה' אישות וה' קידושין
בית יעקב על ה' ומס' כתובות
תורת גיטין על ה' ומסכת נישין
נתיבות המשפט
נחלת יעקב עה"ת ועל מסכתות
מעשה נסים על הגדה של פסח
פי' על חמש מגילות
סידור דרך החיים

נדפס פעם ראשונה ע"י הגאון המחבר בשנת
גפלאות, ועתה נדפס בהג"ה סדויקת,
הועתק מהמק"ח שהניח הרב הנה"צ מוהרא"ב
זצ"ל:

זאת לדעת שכל מקום שנדפס בחידושים או
בביאורים ליון כזה * מורה על דין מחודש שלא
נמלא בראשונים ואתרוגים רק המחבר המליחם בשלפול
וכנ"ל:

Ms. G. 1576

5

ומסיק דדווקא באיסורין שנאמר לא יאכל בלתי ותימא דמקרא מפורש
 צנבילס לר כו' הוא דמוסר אכל באיסורי האלס פשיטא דאסור ומס
 שמוכח מן הסוים פסחים כ"ז דים ואבר מן החי חמוס דסס בשל נכרי
 איירי אכל פשיטא דאסור ליתן
 איסורי האלס לנכרי וכל כוונתו שלא
 צפניו לך מרשע דנכל איסורי
 האלס אסור להאכיל לבעמות הפקר
 וצחמן לבי מנמנס עוד לפת"ם הסוים
 דים דף כ"ח ט"ז דהשבתה לא מקרי בדרך אכילה ח"כ י"ל במס שפאכיל
 לבעמס נמי לאו דרך השבתה היא ולריך לפרד ולרזוס לרוח להשביחו מן
 העולם אכל דרך אכילה לאו השבתה היא ויהא זוס מס ששעמתי
 להקשות לריס לקוש דס"ל חיי שיטור מותר מן הכורס קסס ח"ך אמרו
 חמן חיינו צרשותו ופשאו כאילו צרשותו סה מן החור' וכול לאכלו כל פסח
 חיי חיי שיטור וח"כ קסס לפי האמת שאסור בהנאה מדרבנן מ"ל דעבר
 עלי' ולימא דוקא מן החורס עבר משום דהשבי צבילו ולפ"י ניהא דבאכיל'
 לא מקיים השבתה וח"כ אחיי קסס יאכילנו לכלבים חיי חיי שיטור אלא
 ודאי גס ז לאו השבתה סוה וח"כ חיינו צרשותו לשוס דבר שריך לבער
 מן העולם מן הכורס :

אם הוא יודע שפאכיל כו' . עיין בח"י כ' בשם סאגודס דמדמי
 ל' לך דס' ח"ן ס"ו דבססס ויכל ליחשו לגוי וכל בח"י חפ"י יודע
 שפאכיל' חמן מושרין וכ"כ הפ"ח דבלא הקדים דינר מותר דופיא דס'
 ח"ן ולי"מ דמ"מ נכנס סישראל עחמן שבעמותו ואוכלת וכל' דלא מקרי
 דק האלס דממילא אלא דל"מ צדקיס דף ל"ח ע"ב דון חס עבדיו כו'
 אכל

דקתי ססס במתני' פסיו קטנס אכל ט"י גדולים ודאי דמערימין חפ"י
 דע"י גדולים מותר חפ"י צדאורייתא רק ע"י קטן יס חילוק בין דאורייתא לדרבנן ע"ס . ומס שמביא רח"ס מבי' רמ"ג דלא מהיי הפקר צבעמס
 לפעין שפס לא דמי כלל דדוקא הפקר לא מהיי מעטס דחיינו מפקיר בלב שלס משום דהיינו מפקיר בלב שלס מה איכפס לייס חס טעמו"ס יסן לו דמי המכירה דמסחמא חיינו מויל צבעמס
 במל"ס ס"ק ט' וכעטס פשוט דלמס לא יחכור בלב שלס מה איכפס לייס חס טעמו"ס יסן לו דמי המכירה דמסחמא חיינו מויל צבעמס
 משל"כ בהפקר ודאי חיינו מפקיר בלב שלס. ועוד הרי עיינו ברואות שמכבינו להפקיט חפ"י קדושס צטר דאורייתא ע"י מכירה צבעמות
 צבעמס כו' וצ"כ כי ימות מן הצבעמס חין נכרי משלס וסישראל משחדל לסילס וצ"כ חיינו אלא ספק השדר בולד ופא"ס מתירין צבעמס וז' .
 ויותר יס פסידס לצוריס כשיחשיו צפסס כשלא יזווג בחמן ממש שיש פסירא צכולד כסיס צכור וגס חיינו אלא ספק השדר דשפס יסיס
 יקיסס. וגס לא דמי להס דכפס קל"ס וק"י דלא שרינן הערעס רק צדרבנן דשס עושס כל האיסור רק שמעירס דלא לידעי חיינו ששעס
 האיסור וסערמס כו' ודאי לא שרי רק צדרבנן כגון להלות המשמרת להלות צו רמויס וחולס צו שמריס דשגס דשגס מלאל' מחשכס חפ"י מותרס
 וסוה מחשב צחליס כמשמרת צביל השמריס וגס חולס צו רק שמריס כרי עושס כל האיסור רק ששעולס לא ידעו מהאיסור וכן סעלס סכר
 כשיס לו יסן דחללו שלא לנורך סוה ועביר איסור רק ששעולס חין יודעין שיש לו יסן כמו שפירס דס"י עס . וכן שקיל צדס דחויס ומניח
 צדרא דדנא ואומר לאנטי קמסויא וצאמס סוה עושס כל המלכח מחשכס דסס סוה מכיון רק לתקן ומתקן רק שאומר שאינו מכיון לתקן
 וכן חיל ונאס צמצרל דעושס כדי לעבור צמצרל ועובר רק שאומר שמכיון ליתן . וכן צבעמס ק"י שמזמין חרמין שאין לריכין משל"כ סכס
 דמס צק שמעריס כיון שאין האיסור רק בשלו וכשמקס צקין לנכרי הרי ע"כ ילא מרשותו מס צק שיודע צבירור ששעמו"ס יחזור וימטר לו
 מ"מ ככר ילא מרשותו ע"י קיין דמי למע"מ דמותר חפ"י צדבר דאורייתא כמש"ל . ועוד דלפ"י יאמר צפירוס ע"מ שחוזר וסמכור ליי סה מתנס
 ע"מ להחזיר חיינו רק חומרל בעלמא . וכן צבעמס ע"מ להחזיר כשקוצע לו זמן כמ"ס הסמ"ע ס"י ר"ו . וסכס דחילא צרלון סעמו"ס להחזיר סוה
 כמסס כשחילס החזיר לו וצחמל לו מדעיס סוה מכירה כמבואר צב"מ דף ס"ו כרי צחצרוג כשעוקן לו צבעמס חמיקין ע"י חומדנא דמוכח
 דעסו סיס צבעמס ע"מ להחזיר כמבואר בסו' מל"מ וח"כ ס"כ כסי דלכיל חומדנא דמוכח שאינו רואה להקוטס לו לחטמין מ"מ בודל' חומדנא
 דמוכח חיינו מנסל סמכר שע"מ להחזיר דוס חיינו מיקן לשיחס וצפרע כשחולס חורס המכירה צרלון סנכרי ודאי דיחל לייס לצדויסו דמס
 איכפס לייס לנכרי כשחולס צביריס צידו וגס רלון סישראל קך סוה שאס יסן לו הנכרי דמיס ויקיים המקס סיסיס מקוייס וזס מועיל בכל מקוס
 כמו מתנס ע"מ להחזיר ומכ"ס כשחומר לו מדעיס : **א**ף מ"מ מרשע דנכל איסורי חסור דלענין סיחור הנאלס לא מועיל מחסס
 לו מכר ע"מ להחזיר דמי להס דמבואר ב"ד סו' רכ"ל **א**ף בשר' ס"ק ל"ב גבי מודר הנאלס ולין לו מס יאכל דטון לאחר לשס מתנס וכחצ
 פס"ך סס דדוקא משוס דלין לו מס יאכל סחירו וס' הרי מוכח צדריא דבאיסור הנאלס חף סכצכר ילא מרשותו ע"י מתנס חסור צבאיסורי
 הנאלס ומכ"ס סכס דאסור דסס מ"מ יס לו לישראל הנאלס כשצבעמותו מחפצמין צחמן כיון שיודע ששפירין שיוחזר לו חפ"פ רוגס ונכנס סוה
 צקיוס חחמן ככרי שצבעמות שפחדין סיכרו שלו יחפעמו סימנו וסרי נכנס בחמן של נכרי צפסס כי בודל' חס אחד יקיס לישראל צבעמס
 סיסיס נקסס לישראל חפ"פ וסישראל יחנסו לטבו"ס לפעמו צחמן דודל' חסור לעשות קן שוכנס סוה חחמן דמס ליי סניכס צמס ססוה מפעס
 צבעמס וסס עכשויו שלו לו סניכס צמס שפפעס צבעמס סיסיס שלו וח"כ ס"י כיון יודע ישראל צבירור שצבעמותו מפעס צחמן יסיס
 בודל' שלו וכנס סוה מחחמן ואסור קך ל"ל עטס האיסור . ומ"מ יס לדחות דשאי חסס גבי מודר הנאלס דשעוקן וממילא לחיס חוסב של
 סמודר מעוס סיסיס יכול ליתן להמודר סניכס סוה להמודר מש"ס חסור משל"כ סכס צבעמס שמוכר השורים חיינו עושס סוס איסור דסס
 עדיין לא חל פסח וכשמניע פסח חף סניכס חיינו עושס סוס מעטס צגווס ומותר כמ"ס צב"י חס"ו ע"ס . וחפ"י ליתן צבעמס בלא מכירה לטבו"ס
 צבעמס ומחילס צפסס חמן מותר סאגודס כמ"ס חפ"י ס"ק כ"ג צבמו ע"ס. אכל מ"מ לעשות קן צפסס או צע"פ ירחס לחסור * וחפ"י לדעס חכב"ס
 נרשס דדוקא למכור צעמות עס חמן חסור דיכר שמעריס צביל פסח אכל מי שסככרי צעמותו פלו חסור פסח לעבר"ס לון חוסס יכול למכור
 השורים צפסס . וחס העט"ס קיבל עליו צחיוב לון חוסס צחמן לריך לפעור חס העט"ס מחויב צעמותו פלו חסור פסח לעבר"ס לון חוסס יכול למכור
 על טעמו"ס חויב מווסת סל חמן סוה כססס דמחר סח"י (ס) רק סככצ דלכחלל חין לסקל וסוה כמו הערמס צדרבנן דמותר חפ"י לדעס
 סכב"ס . וגס דמי למ"מ מכרי"ל כשצובס דלין סנדל לחסור צחילת ססס : **ע**ב שפאכיל' חוסס פסולת שעורים . ע"כ ס"י ח"י ס"ק
 ס' ס"ס כס . ועח"י ס"ק כ"ד ססיס צ"י חס לריך להוליך הנאלס לייס כמלס . ולא ידענא מקוס ספק צוס דסס מבויר צב"ס וכל ספוסקיב

ואם נתן נחתו לטבו"ס לנדה והלך הולדתו מותר דטבו"ס לנדה עמו קא מטיק
 חסור

בשאר איסורי האלס מותר להליך לנחתו העקר או לטבו"ס עשוי מל"ה :
 (מ) יודע . ובספק לא חיישין * ובדומד כרי ולין מחויב להליך דמי האלס
 חסור לייס המלס דלא כח"י ע"כ ס"ק ו' * ואסור לחזור שוריס לטבו"ס כל פסח
 כדי להסלין חמן ולחזור לח"ס כדך צמוכין חמן . אכל לוןן שמוכין
 רפס אלא עכ"ס להעמד עס מוריס
 ותשבו"ס יון חוסס כסלו זמן רב קודס פסח
 ולין חחמן צפירוס חמן מלס דמותר וכן
 חס השכיר כהנאות לטבו"ס זמן הדכס קודס
 פסח לזווס מותר לח"כ למכור קודס
 הפסח השורים וע"כ ס"ק י"א וח"י וס"ח .
 דין

ואם נתן נחתו לטבו"ס לנדה והלך הולדתו מותר דטבו"ס לנדה עמו קא מטיק
 חסור

ביאורים

דא אם הוא יודע וכו' . ובנידון מכירה צבעמות לטבו"ס קודם
 פסח וגס חחמן וצבעמות לולין חחמן כל ימי פסח
 וחפ"פ מור ולוקח חוסס כנס סכב"ס צדרידשויו לפסחים כ"ל ככז
 לחסור . ויכוד דבניו כיון דמכירס זו הערמס סוה ולא שרינן הערמס
 רק צדרבנן ולא דלאורייתא כמבואר צבעמס קל"ס לכן חמן דציבילוס
 סני מדאורייתא וליכס כ"ל איסור דרבנן מותר להכיריס נגד איסור
 דרבנן משל"כ צבעמס צבעמות להאכילס חמן סוה איסור דאורייתא
 וצפרע כי סוה הערמס מוכחס דכי ימות מן הצבעמס לו סוה חולס
 סישראל משחדל צו . ועוד דצבעמס חמן כיון דח"כ רק שימכור לו
 יבער גמר ומקיס משל"כ צבעמס צבעמות וכו' עכ"ד . וממכין ליי
 דבניו מלוד מס סככצ דעערמס חיינו מותר רק צדרבנן וסס דמערימין
 על מעשר שני ניטין ס"ס צדרבנן סוה ע"כ עכ"ל . חסיס דסס דעוקי
 ססס צביטין סוה דמערימין צעלין שאינו נקיב דרבנן סוה משוס פסחס
 צדאורייתא וכל"כ כמ"ס צדריא צב"ס מהלכות מע"ס סלכס ח"מ פ'
 ומס שמביא רח"ס מבי' רמ"ג דלא מהיי הפקר צבעמס
 פסח דמס מועט אכל מכירה לכל ימי השצת מהיי כמבואר
 וסוה חחשב צחליס כמשמרת צביל השמריס וגס חולס צו רק שמריס כרי עושס כל האיסור רק ששעולס לא ידעו מהאיסור וכן סעלס סכר
 כשיס לו יסן דחללו שלא לנורך סוה ועביר איסור רק ששעולס חין יודעין שיש לו יסן כמו שפירס דס"י עס . וכן שקיל צדס דחויס ומניח
 צדרא דדנא ואומר לאנטי קמסויא וצאמס סוה עושס כל המלכח מחשכס דסס סוה מכיון רק לתקן ומתקן רק שאומר שאינו מכיון לתקן
 וכן חיל ונאס צמצרל דעושס כדי לעבור צמצרל ועובר רק שאומר שמכיון ליתן . וכן צבעמס ק"י שמזמין חרמין שאין לריכין משל"כ סכס
 דמס צק שמעריס כיון שאין האיסור רק בשלו וכשמקס צקין לנכרי הרי ע"כ ילא מרשותו מס צק שיודע צבירור ששעמו"ס יחזור וימטר לו
 מ"מ ככר ילא מרשותו ע"י קיין דמי למע"מ דמותר חפ"י צדבר דאורייתא כמש"ל . ועוד דלפ"י יאמר צפירוס ע"מ שחוזר וסמכור ליי סה מתנס
 ע"מ להחזיר חיינו רק חומרל בעלמא . וכן צבעמס ע"מ להחזיר כשקוצע לו זמן כמ"ס הסמ"ע ס"י ר"ו . וסכס דחילא צרלון סעמו"ס להחזיר סוה
 כמסס כשחילס החזיר לו וצחמל לו מדעיס סוה מכירה כמבואר צב"מ דף ס"ו כרי צחצרוג כשעוקן לו צבעמס חמיקין ע"י חומדנא דמוכח
 דעסו סיס צבעמס ע"מ להחזיר כמבואר בסו' מל"מ וח"כ ס"כ כסי דלכיל חומדנא דמוכח שאינו רואה להקוטס לו לחטמין מ"מ בודל' חומדנא
 דמוכח חיינו מנסל סמכר שע"מ להחזיר דוס חיינו מיקן לשיחס וצפרע כשחולס חורס המכירה צרלון סנכרי ודאי דיחל לייס לצדויסו דמס
 איכפס לייס לנכרי כשחולס צביריס צידו וגס רלון סישראל קך סוה שאס יסן לו הנכרי דמיס ויקיים המקס סיסיס מקוייס וזס מועיל בכל מקוס
 כמו מתנס ע"מ להחזיר ומכ"ס כשחומר לו מדעיס : **א**ף מ"מ מרשע דנכל איסורי חסור דלענין סיחור הנאלס לא מועיל מחסס
 לו מכר ע"מ להחזיר דמי להס דמבואר ב"ד סו' רכ"ל **א**ף בשר' ס"ק ל"ב גבי מודר הנאלס ולין לו מס יאכל דטון לאחר לשס מתנס וכחצ
 פס"ך סס דדוקא משוס דלין לו מס יאכל סחירו וס' הרי מוכח צדריא דבאיסור הנאלס חף סכצכר ילא מרשותו ע"י מתנס חסור צבאיסורי
 הנאלס ומכ"ס סכס דאסור דסס מ"מ יס לו לישראל הנאלס כשצבעמותו מחפצמין צחמן כיון שיודע ששפירין שיוחזר לו חפ"פ רוגס ונכנס סוה
 צקיוס חחמן ככרי שצבעמות שפחדין סיכרו שלו יחפעמו סימנו וסרי נכנס בחמן של נכרי צפסס כי בודל' חס אחד יקיס לישראל צבעמס
 סיסיס נקסס לישראל חפ"פ וסישראל יחנסו לטבו"ס לפעמו צחמן דודל' חסור לעשות קן שוכנס סוה חחמן דמס ליי סניכס צמס ססוה מפעס
 צבעמס וסס עכשויו שלו לו סניכס צמס שפפעס צבעמס סיסיס שלו וח"כ ס"י כיון יודע ישראל צבירור שצבעמותו מפעס צחמן יסיס
 בודל' שלו וכנס סוה מחחמן ואסור קך ל"ל עטס האיסור . ומ"מ יס לדחות דשאי חסס גבי מודר הנאלס דשעוקן וממילא לחיס חוסב של
 סמודר מעוס סיסיס יכול ליתן להמודר סניכס סוה להמודר מש"ס חסור משל"כ סכס צבעמס שמוכר השורים חיינו עושס סוס איסור דסס
 עדיין לא חל פסח וכשמניע פסח חף סניכס חיינו עושס סוס מעטס צגווס ומותר כמ"ס צב"י חס"ו ע"ס . וחפ"י ליתן צבעמס בלא מכירה לטבו"ס
 צבעמס ומחילס צפסס חמן מותר סאגודס כמ"ס חפ"י ס"ק כ"ג צבמו ע"ס. אכל מ"מ לעשות קן צפסס או צע"פ ירחס לחסור * וחפ"י לדעס חכב"ס
 נרשס דדוקא למכור צעמות עס חמן חסור דיכר שמעריס צביל פסח אכל מי שסככרי צעמותו פלו חסור פסח לעבר"ס לון חוסס יכול למכור
 השורים צפסס . וחס העט"ס קיבל עליו צחיוב לון חוסס צחמן לריך לפעור חס העט"ס מחויב צעמותו פלו חסור פסח לעבר"ס לון חוסס יכול למכור
 על טעמו"ס חויב מווסת סל חמן סוה כססס דמחר סח"י (ס) רק סככצ דלכחלל חין לסקל וסוה כמו הערמס צדרבנן דמותר חפ"י לדעס
 סכב"ס . וגס דמי למ"מ מכרי"ל כשצובס דלין סנדל לחסור צחילת ססס : **ע**ב שפאכיל' חוסס פסולת שעורים . ע"כ ס"י ח"י ס"ק
 ס' ס"ס כס . ועח"י ס"ק כ"ד ססיס צ"י חס לריך להוליך הנאלס לייס כמלס . ולא ידענא מקוס ספק צוס דסס מבויר צב"ס וכל ספוסקיב

ספר

שאלות ותשובות

ערזגת הבשם

חלק אורח חיים

והם שורת וחידושי הלכות מענינים הנוגעים
 לשלחן ערוך אורח חיים אשר השאיר אחריו
 ברכה הרב הגאון הצדיק המפורסם בכר לצוי
 ארץ בתורתו וצדקתו חסידותו ופרישותו מרן
 משה בן הרב הגדול הצדיק החריף עצום
 המפורסם בשם טוב מו"ה עמרם זצ"ל
 גרינוואלד מה"ה משארנא שהי' אב"ד ור"מ בה"ה
 הומנא, ובה"ה קדינווארדיין ואח"כ בה"ה
 חו"ס מ יצ"ו ושם חלקת מחוכה ספון.

ועתה יוצא לאור בס"ד מחדש עם הגהות והערות מכן המחבר
 הגה"צ מוה"ר לוי יצחק גרינוואלד זצ"ל
 אבדק"ק צעהלים יצ"ו

על ידי נכד המחבר
 פנחס אלימלך גרינוואלד
 בלא"א הגה"צ מוה"ר יקותיאל יהודה זצ"ל אבדק"ק יארע
 בן הגה"ק המחבר זצוק"ל
 שנת ה'תש"מ ניו יארק

החזי צני רחמי הרצ החיך האופלג צחור וירש כיש
אויס יעקב יחוקי שליטיא האבדקיך לוקוב יעלא :

7

ע"ד אשר דרשהני לחות דעמי אודות אשר בגלילתך
הרצה חכמים יש להם ונקאר חרופה עליהם שקורין
זענווערק ואופן האקאר הוא שיהודים קונים ונשפרה בעל
היער כך וכך קובין ונעטר עליהם והוא ויומיהם צערה ושז
שוכר היסודי גוים שיובילו העצים ונעטר למקום הזענווערק
והוא קובץ עומהם שומל לאל אשר יובילו ונעטר יקבלו כך
וכך ונדי שצוב שצוב צוים א' בשנת יבא היסודי למקום
הזענווערק לחשוב עומהם כונה עליהם הביאו ונעטר ונשכל
להם שברים צעד העצים שהצילו שצוב העבר וכונה פעמים
יארע שגוים ויובילין העצים גם בשנת קודש ונאחר שיהודי
חינו ונביל להם זמן חיותו יובילו רק קובץ עומהם שכל
שצוב יתן להם צעד כל לאל אשר הביאו ונשקום הזענווערק
יש ליהודי חוון א' שקורין זענער והוא טעל שברו צעד
כל ונעטר עליהם אשר יחזק לנקרים כך וכך, ואם יצוה
בשנת ולא יתהוך איל פקדא שלה ויונילא ויבן כי לא
יתפון לשנת ולפי דעמי הסקורים היל אס יפקרו עמו
לשנות בשנת או לא ירטה ליונה נשבר להם לנולכה גם
בימי ההולג וכפי זה שחומרים כן יחיל הנשגה בגליל היל
ונשים קדמוניות כמו חמשים שנה ויותר ועת אשר יהודים
והעסקים זקוקים כתייב ועתה נפסם לשאל הגיע אה יש
חיה היסוד לתינה להאופן זענער לעקוק זענערה גם בשניק
זאופן היל ונאחר שניק עסק פתקתם היל ונשקור הזה
ואם ינחו צידו ונלשקוק צחורשה העצים גם בשניק כונע
תן ונענע להעסק זקוקים היל כיון שלא ינאל להם זענער
אופן שירטה לנח ונולכה צוים שניק :

ד"ר חורתי על כל תלדיהם ולא ונלחתי היחר שראוי
לשוקר עליו דעמי דקיימיל כפי רחמי דכל שקאן
לו שברו צעמי, ונחר ליהן לו ונלכה צעמי, ואפי עובק
הגוי זענלכתו בשנת כל שאין ונגיע רוח לישאל וונה
שעוקק בשנת כל כתייב ונחר זענלכתו חלום, והא טוי
פשוט ונחר דהא דנעחר צעמיש קי רומד דלחקן תקורות
ולפקול האנשים כיון דללוקד ונחר היל דינו כחומרה, וימי
פשיטא דהיינו דוקא בשישאל צוה צית ופוקל אצנים ונחקן
קורות ללוקד חורה צית אצל כשחיו צוה כלל אלא שצוה
לחבור דינו כחלום, וכיון להדי צלצוס קי רומד חיל ואם
עיקר הנבין חתך החומר, יח שאם פתח האנשים וכי
עייש והוצא צעמיש קי יח עייש שפי כן צעמיש דכל
כתייב חין דינו אלא כחלום, אצל וימי ונע ישיעו זה צמיד
הא ונחר שם צעמיש דעמי שיהי הנכרי עומה הנולכה
ציתו דוקא והיא צירושטו שהצילו החוקי קסיק דביז
חומרים ככרים שבושים ונלכה וכי צדיח ציתם אצל ציתו
של ישראל חקור, וכיה צתוקי ורשטוים שם צלי שום חולק,
אייב הנח כיון שהציתו שהזענווערק עומה שם הוא של ישראל
פשיטא דחקור לכייע וכיה צעמיש קי רומד קי עייש
ונראה פשוט ונחר דכל שהוא ציתו של ישראל לא ונחי
ונה שבהפרכם שדרך צני ארתו וקוקם ליתן ונלכה זו צקצלותו,
ולא עי שצירי יום דהא צעמיות נעבדן וכלים לכונס פשיטא
דעמי נהגו לעשות בקבלה ואפי צקתוהו נמי היינו בקבלה
כונסיב הנגיא כפי רחמי קקיה ואפי צני שיעשה הנכרי
הנולכה ציתו דוקא ולא ציתו של ישראל ותו דהא ונחר
צעמיש קי רומד קי דנלכה פרהסי אפי צעמילין דינה
כיון ונלכה ונחר, וכיה צעמיש קי רחמי קי א דאם
היתה ונלכה ופירשמה ודיע שיהא של ישראל ועומה חורה
צוקוק ופורקס טוב להחזיר ולחקור, ועין צפי נשאל כלל
א סמוי שפי דאם ידעו א צמיל זה נקרא ופורקס והציח
רחה

ולאפות צחור של חופה אחר וכיוצא, על זה כתב הרמב"ם
צונחין חין ההפקד שנקחצק וזה לינוי החול גדול
כיכ אצל עיקר עעומה של העמי נראה כהסיל והיינו דקיים
העמי דעיקרו כי אחי הנרחץ ידע שלא יעקוק בשנת
עכ"פ מיד נראה דרונה ונשג להאי דנרחץ ונחר על פי
החילוק שבי העמי ואייב קשה להחיר צוה ונחמה פקדוה
והו דלחר צני ולהמגיח שם קיי יי לא החירו אלא היסוד
דיש לחוש שעי שאלהם שכול על ונחמו יבא לרדי עמיה
דלורייחא אלא דלחר צני גם צונק יי כל כך שמה יכתוב
ולחומי"א טעומה דמכס ונשק דהוייל כנליל ויידם הן חות
דלא זכיתו להבין לפי"ד הנגיא צירחל הנחומה על הנעצ
אכתי ונאי כנליל ויידם סיך לומר צוה ואל דשם לא הולך
לזה דיש חשש שיבא לרדי ונלכה דלורייחא דהא ונענע שאין
הישראל עוקק כלל זענערה ונענע אלא שזונטה לפקח עין
ואולי גיירי זאופן שדרך לכתוב בכת"י כונה ונענעו נענו
ונחומות אצל עכ"פ ויידם צמיד דליש שיבא לרדי ונלכה
דלורייחא דנענערה חין דרכו של ישראל לעקוק זענערה צעמיש
הנציות אלא עיי פועלים ונקחצק, חין צעל הנחומה צק
כלל זענערה היל שדרך לזה חוון ויידם אייב לשיטת
הצני ונחומה קשה לקחוק על היסוד זה אצל היסוד לכתב
נכרי ליהוי שוקק צעמיק על חלקו צעמיש ונחמה ולהחית
עמו צחילת השחופות שחלית היום של עיקר עד חות
לזכר של ונשק יח"י של הנכרי לבר עבוד חלקו והיחר זה
ונחר קי רחמי דהיכא דחין ונלכה ונענע על שנייה
ונחר ועין צעמיש קי לוי וקי"י שם ונחר ונח
שניש צעמיש זה אלא דגם עיד זה יש כונה עיקולי ופשוטי
דנחמה לשון השים צוקוק עיק דעמי ישראל וככרי שקיבולו
שדה צחופות יעויש ונחמה דוקא היכא דנעיקרו קיבולו
העסק שחופות זאופן שערין חינו נקרא על שם ישראל
אצל אס העסק וקרי עייש ישראל ואחייב לוקח לו שוקק
שוי ונחומה יח עדיק גאלו היי ונכרו לככרי לחורא חנו
עיי שהישראל חות לוי גיב שחופות צעמיש עדיק טעמי ועל
שחופות צעמיה עיי שער ונחמה כהנוג ודלי חין לקחוק
דהא ונחר צעמיש דביז קי וי דאפי כיוח דנחמי הערמה
כתייב צלרי"ד ולדברי הנקיים כמו דנחמי ונחמה צעמיה
אפי דלורייחא הכא צדחאי לא ונחמי הערמה דהא זאמת
צמיד יום נמי הוליל הנכרי דנחמי דנשק קצמיד ועייב
ליל כל היכא דעומה צעמיהוהו של ישראל לא ונחמי ונח
דעמיד דנחמי דנשק ונחמי אס השחופות חינו אלא עיי
שער ונחמה דהיא הערמה ליו וידי דוקוק סוף עומה
צעמיהוהו הישראל וחיו עומה דנחמי דרדי כלל עייש,
ודצרו דח"ח עייב נראה דחין להחיר צוה אלא זאם ונקבל
נכרי לקחופות זאופן שחומה יח"י לו חלק צעמיש ונחמה
והעסק ונח על דרך הערמה ונחמה הא דהולרכנו שיהיה
להנכרי חלק צעמיש ונחמה ויח"י העסק של הגוי ונחמה
היום של עשיק היינו עפי ונחמה צעמיש ר"ס רחמי כרי
שלא יח"י ששבר שנה ונחמה ישראל כונל כנגדו צוים החול
ויהא צעק היל דלפי הנראה עיקר נחר ונלכה הנחמה
היא אחר החליצה וידי וצקוק לוי אייב ונקחצק כזר עמיה
ונחמי הכל עד חמות ונחמה לריך שישאר וקבלת החלצ של
ערב שנת שחיות לנחמי ונלכה הנחמה על אחר חמות
צעמיש ששבר קנתי העסק להנמי ועין יח"י שפיר שבר שנת
צהלעה ונחומה זה אס ונחמה ונקיים צדק שרומה דייכא
שדי" שיבא ונחומה, והעמי ירחנו נפלחות ונחומה ויח"י
אל הנחמה ואל הנחמה צקוק דחמי ישראל צעמי :

סימן נ"ג

ד"ר ענין רכונה יריק שפעה נרבתו ונחמי על רחש

חוק הנהיג צעל דברי חיים ז"ל שהחיר זכירת הגיעער עמי הערמה לא החיר אלף משום דלי לא שריח לי אחי לייזי איקור חומר, וק"ל דקיימיל כרזי דמיחא לי לחנזר למיעבד איקורא זוטא כי היכא דלא לתעביד עמי איקור רבה עיי"ש אבל היכא דליש זה גם הוא לא החיר, עיי"ש נחשו קיי ז' וצ"ל ליש זה וטעם שיחבאר עוד לפנינו צ"ה, והו"י לון צ"ה דל"ש אחיל דעלמא ונהי הערמה זכירה כהיי"ב של ישראל וחי וחי לן אש ימנרו לכרי על יום השנח אבתי לא פלטינן מוריעי דעביי אבתי מיחי כשליחה והנה כבר עמד השואל והקשה כן נחשו ביה שלמה אחיח קיונן ליו והביש השבי דמיכ ליל דמוכריה ל"ח למרחית עין דל"כ הי"ך מלאנו ידיר זכירת חוק לכרי בהערמה אוחי ל"ח למרחיע דיאמרו שהוא עובר צ"י ונשהה חנו"ו צ"יחו ולעביד חין זה כלום דהא ונחור צ"י רוחי דהיכא דכנז נחפרס דרך להשכיר מרחלו שוב ל"ה למרחיע שיאמרו דעושה עמי שכירי יום אי"ב הי"ב זכירת חוק כבר נחפרס ככל תפלות ישראל שדרך לזכור חוק עיי' שנינו וגם בל"ה חין הטשאים חין דגני חוק מ"הי"ח לחשוף אוחו כיון שאין רוחין אש הישראל כלל עוסק במסחר חנו"ו משיכ הכא הנה כל ימות השנוב הישראל נושא ונותן ועוסק בצוחו ומסר ויולא וככס ועוסק בצוחו ומסר ויולא וככס עס נעסקו והכל רוחין דגם נשנח העסק מתנהג כמו ככל השנוב מ"הי"ח יחלו שמכרו לכרי וא"כ שפיר לא פלטינן מוריע עיי' זכירת הערמה הי"ל וכן מוכח ומשיכ הונח ק"י י"ב דמשה לא מנכי הקנה בנפקו לו ל"י ל"ח נשנח ל"ח הטלית במחנה לאחר ויהזור וישאל ממנו דה"ל טלית שאלה משום דאבתי מיחי כשלו ונחור מה דגם נמחנה דהערמה חוששין למיע ומה שרחה נחשו ביה שלמה הי"ל דרוקא נמחנה או זכירה לישראל ק"ל להנחיל כן אלל נכרי ל"ח לוינע זכרי לו משום דכרי ופעני פעני פני דמוריקן בחולין דך ק"ג דמחלקי כן זין כרי לישראל אינו כנון כלל דה ל"ש אלל זכירה גמורה דעביי מוריק זה לזכירה גמורה ש"ך לומר מפעני פעני. משאיכ זכירת הערמה דהכרי נעלמו אינו מחזיקו כלל כשלו ל"ש לומר מפעני פעני ושוב רחמי נקטיה להנחין מהרשיק ש"ל ג"כ נשנח דב"ש הי"ל דכרי מפעני פעני ודחה זה מוחות טעם שכי, וכן משנוע נחשו ל"ל קיונן ל"ה עיי"ש דגם זכירה איכא אבתי משום מ"י, וכן העלה נחשו דב"ש ק"י ז' והביא ר"י חקה מפקחים ר"ש פי כ"ש רי"צ חומר כותה וכל מיני כותה חקור למכור לי יום קוהים וכי החוקי נשם ר"ח דריי ק"ל כ"ה אלל משום דכותה שם נעלים עליו וקצרו שמכרו נפקא חלומה כד"י דחקור זכירה קוהים משום מרשיע שיהי נפקא, ואש"י רבנן לא פליגו עליה אלל משום דק"ל דליש מרשיע זה אלל היכא דבדחי ש"ך מרשיע כנון במלכא שנת דחקור חכמים קבלתו משום מרשיע שוב ש"ך גם זכירה מרשיע אליצא דכ"י והיא כמעט ר"י שאין עליה תשובה, ומשיכ נחשו ב"ש הי"ל דנשעיה ק"י רוחי דנחשו פמיא ח"א ק"י ל"ח ולעביד דנחור שם להיפך ח"ל שם דחין הי"ח איכא ימכור לכרי קוהים כל החתיכות הגדולות של צרל והגוי יעשה לנפשו החתיכות קטנות נשנח דנר"י קטרה ואין כאן מרחית העין דהרומח נעלמא וכו' לו מה שיש לו רשות ון השך אלמא כד"י דרשיע שוכר לו כל החתיכות לא פלטינן ון מרשיע אלל משום דחינו אלל הרומח נעלמא אלל זולת זה היה חקור משום מרשיע אש"י זכירה וקצו רחמי צדח הי"ל הי"א כן נשם הקוהים שכי נחשו דגם זכירה איכא משום מרשיע עיי"ש וא"כ שוב חין לרפרך כלל זה וא"כ יולא לנו שאין לקמח כלל על הי"ח של שנינו אמנם כן לפי מה דנחור

ר"י מרשיי שנועו דך כ"ה ע"ב ד"ה והיא שכיבר עיי"ש וא"כ הי"ב הולכה ידוע ומפורסמת שהיא של ישראל וכה דנשוע ק"י רי"ב כי לשון טוב להחמיר ולחפור, משמע דחינו אלל חומר נעלמא מ"י הא ונחור שם נמח"א ק"י י' היינו צמדי שאין שם ישראל נקרא עליי רק ש"ל הקול ששאו לזרד ישראל כמו צ"י חרקי"ד גבי ערבה אלל דבר ששם ישראל נקרא עליי מדינא חקור ועיין במהרשיק ובפרמ"ג וכלי דצ"ק של הונח"ה הי"ל ל"ש נשעו מה נשקיונן רח"ד ק"ל להנחזר דמדינא חקור ובק"י רי"ב כי דעוב להחמיר ולחפור, דהא צמח צ"י רוחי לא כי אלל דמלכא פרסיי אש"י נמלטלין כנון ספיכה הידועה לישראל דינה כמו מלכא מחובר, ובמלכא מחובר גופא לא מיתקד קבלות אלל משום שיאמרו שנושה עיי' שכירי יום, אלל אלמלא הי"י ידוע ומפורסם דלעולם חין עושין מלכא כו עיי' שכירי יום אלל נקבלות ח"הי"ב דאש"י נמחור שרי כדק"ל ל"ח צמח נקבלות כיון נחיס, והחולקים על ר"ח לא חקרו אלל משום דכיון נחיס חין להחליע דהדרך היא דוקא בקבלות, משאיכ גבי עורות נעבדן וכלים לכוס נכרי דמירי מ"י צ"י רי"ב החם פשוט דחין ונחג כל העולם כלו אלל בקל"ה ולא עיי' שכיר יום, כל כהיי"ג שפיר קאמר הנחזר דמדינא שרי אש"י נמלכא ומפורסמת וידוע שהיא של ישראל רק טוב להחמיר ולחפור, וא"כ צ"י ח"ל שידוע ומפורסם בכל גלילות הי"ל שדרך הולכה הי"ל לשלם מכל קובי"ק ולא עיי' שכירי יום, הי"ל כמו עורות נעבדן דלא מיתקד מדינא אש"י נמפורסם שהיא של ישראל ואינו אלל חומר נעלמא לפיד הונחזר, וא"כ הי"י אפשר להקל ק"ה, אלל מ"י לא פלטינן מ"הא מליקורא נונה שהיא צמח של ישראל דזה האיקור פשוט ונחור לכל הפוקים :

ד"ה לכאורה הי"י אפשר לומר ע"ה לזכור ה"ח עם הנוכח של המעורר לכרי, ובאופן זה שוב לא הי"י הולכה צמח של ישראל וה"ל ק"ן במלכא הל"ש וצמחו של כרי ונחור לכ"י אלל לאחר העין חין דרך זה מולאו מירי עבירה, דהנה כבר נודע נשערים מה שהריכו רבותיו האחרונים צ"י"צ לענין יחיר זכירת הערמה נשנח וצמח"הו"י וכו"י אש זכירת הערמה כהיי"ג, וכך העלה הנכ"ש צ"י חמי"ח דצמ"י דהערמה מוכח חקור הערמה אפילו זכיר דרבנן ורח"הו"י משום שנה דך קל"ה עיי"ש, וכ"י דהעלה הנקרה צ"י חמי"ח דאש"י נמחור"ה חין הערמה חקורה אלל היכא דנעשה האיקור רק שמשערים דלא היא האיקור נח"ע כנון דה"י חולין אש הנשנחה למח"ה צו דמו"ס, וחלה צו שמרים נשנח דנחמה הוא מנש"ב צמח"ה הנשנחה נשנח השמרים וגם נח"ה צו רק שמרים ה"י הוא עושה כל האיקור כמות שהוא רק העולם לא ידעו מהאי"ה, וכן כל כהיי"ג משאיכ זכירה לא איכפת לן נמה שמשערים היכא דהאי"ה אינו רק כשלו וכשנשקפה לכרי נקצין ה"י ע"כ יולא מרשוחו עיי' קיון זה או לא איכפת לן בהערמה עיי"ש נמח"ה, והצ"ן החילוק מ"י ה"י מנחור נח"ש פי חולין שם דאש"י נדרבנן חין כל הערמות שוין דאשכחו הערמה נאדיר דחקור לכ"י כנון האי דרפי"ד דצ"ה אלל נשנח הוא לוי"ע ואש הוחיר הוחיר לשנח וצ"ל ש"ל יערים ואש הערים חקור אלמא אש"י נדרבנן היכא דהערמה מוכח חקור לכ"י איכא אש"י להמקיח הי"ל היכא דהערמה מוכח על גוף הזכירה לכ"י לא קאמרינן על זכירה אש"י נח"ה, ובשלמא נמכרם חוק שפיר קאמר הנקרה, דגני חוק מה איכפת לי אש הכרי יקיים הנחק ויקיים החוק לעלמו צעד כל ש"י דמי הנחק משאיכ הכא וד"י חין דרך לזכור הנוכח של המעורר ומעיק שהוא לעסק פרנסתו איכא הי"ל הערמה דמוכח וד"י

→

←

←

ספר

גנזי המלך

והוא חיבור מקיף על הילכתא רבתא לשנתא
ענני שכירות וקבלנות ואמירה לעכו"ם

בנוי על סדר הסימנים שבשו"ע

מסימן רמ"ג - רנ"ב, וסוף סימן רנ"ג

פורש את השמלה ומחזור את הדברים
לאסוקי שמעתתא בצילותא, ויש בו
משום עזר רב בהצעת כל ענין בטוב
טעם ודעת, להכניס את המעיין ולסלול
נתיב בסבך הענינים והסברות השונים,
מתוך בירור והצעת שיטות רבותינו
הראשונים והאחרונים, דבר דבור על
אפניו, בליווי הארות והערות ומילתא

בטעמא

חלק ב' א

בעזרת החונן לאדם דעת

מאת

מרדכי עבי זילבער

שבט תשס"ח

מהדורה חדשה מורחבת - זכרון דוד

קונטרס בענין מכירת מלאכת ישראל לגוי על יום השבת / סימן א

יודו שמכירה בשבת הו"ל הערמה, [וכ"כ האבני צדק וספרתם הפוכה מהשו"ס]

כגו והלום ראיתי בשו"ת ערוגת הבשם [מהגאון דחוסט ז"ל (או"ס סי' ג"ג)] שדן על היחר מכירה בשבת, שהביא שם מחלוקת האחרונים לענין שטר מכירת חמץ בפסח, וז"ל [וכדבריו שם (נסי' ג"ג)] כתב בשני התשובות הקודמות בשינוי קצת]: וכבר העלה התב"ש דבמידי דהערמתו מוכח אסור הערמה אפי' באיסור דרבנן וראייתו מש"ס שבת דף קל"ט ע"ש, ונהי דהעלה המקו"ח (נסי' תמ"ט גמ"ס א"ת י"א) דאפי' בדאורייתא אין הערמה אסורה אלא היכא דנעשה האיסור רק שמשערים דלא יהא האיסור נודע, כגון כהאי דתולין את המשמרת לתלות בו רמונים ותולה בו שמרים בשבת, דבאמת הוא מחשב בתליית המשמרת בשביל השמרים וגם נותן בו רק שמרים הרי הוא עושה כל האיסור כמות שהוא, רק העולם לא ידעו מהאיסור, וכן כל כה"ג, משא"כ במכירה לא איכפת לן במה שמשערים היכא דהאיסור רק בשלו וכשמקנה לנכרי בקנין הרי ע"כ יצא מרשותו ע"י קנין זה תו לא איכפת לן בהערמה ע"ש במקו"ח וכו', ואפילו להמקו"ח הנ"ל היכא דהערמתו מוכח על גוף המכירה לכו"ע לא סמכינן על מכירה אפי' באיסור דרבנן, ובשלמא במכירת חמץ שפיר קאמר המקו"ח, דגבי חמץ מה איכפת ליה אם הנכרי יקיים המקח ויקיים החמץ לעצמו בעד כל שיווי דמי המקח, משא"כ הכא ודאי אין דרך למכור המכונה

ביאור למה השכרה בקבלנות או באריסות מתירין עיקר האיסור ובמכירה אמרינן שהיא הערמה

כבו ונראה להסביר בפשיטות טעם הדבר שמכירה ליום השבת נחשבת כהערמה וגרועה מהשכרה או קבלנות ואריסות, דבכל הני נחשב שהנכרי עושה אדעתא דנפשיה [וממילא נפקע עיקר האיסור מן הישראל] משום שהישראל והנכרי מתנהגים בכל ימות השבוע באופן א' בנוגע להתנור או המרחץ וכיוצא, בהשכרה או בקבלנות או באריסות, נמצא דאין כאן הערמה כלל שנאמר דמיחזי כאלו ההשכרה על יום השבת אינה אלא הערמה בעלמא להפקיע מעליו איסורים, משא"כ במכירה ליום השבת, דכל ימות השבוע הוא עסקו של הישראל ורק בשבת נעשה עסקו של הגוי, ושוב אחר השבת חוזר העסק לבעליו הראשונים, וחוזר חלילה כל שבועות השנה כזה האופן, אין הערמה מוכחת יותר מזו, והמכירה אינה אלא להפקיע מעליו איסורי שבת, ככה"ג אמרינן שאי"ז מכירה מעלייתא, דכדי שיהא קנין גמור בעינן שלא תהא הערמה ניכרת, וכשהנכרי והישראל שניהן יודעין שאינו סומך דעת שיהא העסק קנוי להנכרי לגמרי, דהא מיד אחר השבת רוצה שהתנור או המרחץ ישובו לרשותו, אינה מועלת המכירה, ודו"ק.

ענף ה'

76 הערוגת הבושם כתב דאפי' להשיבות דאין במכירת חמץ בפסח חשש הערמה

העמידוהו על הדאורייתא דמכירה מעליא נחשב - ודוק היטב בכ"ז ואכתי צ"ע ובירור בשיטתו ז"ל. ועוד חזון למועד בעזה"ש.

עכ"פ [ש]
הערמת
מכירה
אורך,
דרבנן
מ"מ
הוא
ה ס'
התיר,
ערמה
לא
אלא
ה או
אם
שיהא
אף
הותר
דוק'
גולם
פסד
הווי
זתה,
שני
מצד
שום
ענין
ראו
יורה
דינן
ינא
וצא
אף
אלא

של הזעג ווערן [מסחר חרושת עצים - מוכא שם בתחילת התשובה ע"ש] שהוא לעסק פרנסתו [וה"ה בתנור או מרחץ וכל כיוצא בהם], דודאי רוצה בהם ולא במכירתם, דהא הם המקור חיות פרנסתו ופשוט, א"כ הו"ל הערמה דמוכח, עכ"ל ע"ש בדבריו.

היוצא מדבריו דס"ל דגם המקור"ח שמקיל לענין מכירה בהערמה בפסח^א יודה לענין שבת דאינה מועלת, מעיקר הדין^ב. [וכמו שמבואר שם בסי' חמ"ח דכל הנידון דהפוסקים שם הוא אם מועיל המכירה כה"ג מעיקר הדין או לא, ולהאוסרין אין זה נחשב מכירה כלל ע"ש] וכמש"כ לעיל, דהיכא דהערמתו ניכרת הו"ל חסרון בגוף המכירה, די שברא גדולה לומר דאין זה מכירה מעלייתא רק להפקיע ממנו האיסור, ואינו מכוין להקנות התנור או המרחץ שהם צרכי פרנסתו ועיקר מקור מחייתו כנ"ל.

דמהפנים מאירות ותפארת צבי מוכח דמכירה כשבת נחשבת הערמה, ודלא כמש"כ הבית שלמה בשם הפס"א, וגם מה שהוכיח הבית שלמה דמכירה לשבת מועלת לסלק חשש מרה"ע ממה שסומכים על מכירת חמין תמוה

כדו והנה הביא שם דברי הבית שלמה שלפענ"ד הם תמוהים וכמו שתמה הערוה"ב עצמו, דאחר שכתב הערוה"ב דו"ל דבשבת שאני ולכו"ע לא מהני מכירה בהערמה, כתב וז"ל: ותו יש לדון בזה דאפילו את"ל דבעלמא מהני הערמת מכירה כה"ג מ"מ באיסורי שבת היכא דהאיסור הוא משום דמיחזי כשלוחו של ישראל [פי' שיש לחוש למראית העין] מאי מהני לן אם ימכרנו לנכרי על יום השבת אכתי לא פלטינן ממה"ע, דעכ"פ אכתי מיחזי כשלוחו, והנה כבר עמד השואל והקשה כן בתשובות בית שלמה (או"ח סי' ל"ו), והב"ש השיב דע"כ צ"ל דבמכירה לא חיישינן למרה"ע דאל"כ

קמא. וזה ממש להיפוך מסברת השו"מ - דנקט בפשיטות דבשבת אין הקנין מכירה הערמה, ומשום דגמר ומקני בלב שלם, משא"כ בפסח לענין מכירת חמץ לא גמר ומקני, כנ"ל.

קמב. וכדברי הערוה"ב דמכירה לגוי היא הערמה ניכרת לענין שבת ואינה מועלת, מצאתי בשו"ת אבני צדק [מהגאון דסיגוט זצ"ל (סי' כ"א)], ותוכן דבריו הוא כהערוה"ב לחלק בין פסח לשבת, דאף הסומכין על שטר מכירה אי"ז רק בנוגע חמץ בפסח אבל לענין שבת ודאי דאינו מועיל, וכתב הטעם וז"ל: דהתם סגי בגלוי דעת בעלמא וכמ"ש הר"ן, אף גם זאת בחמץ שעומד למסחר א"כ דעתו למכירה גמורה אם הגוי יתן דמי מחירו של חמץ בודאי אדעתא דהכי מוכרו באמת כי מכרו בדמי שו"י ולכך הוא עומד מתחלה למכרו במעות, אבל בית או שדה שלו שעתה רוצה לבנות עליו אנן סהדי ואומדנא דמוכח שאינו מוכר באמת בלב שלם שאין אדם עשוי למכור שדהו או ביתו, והערמתו ניכרת שהכל יודעים שלא מכרו בלב שלם, וכיון דאומדנא דמוכח שלא מכרו באמת אין מכירתו כלום וכו', ואפי' את"ל דהוי מכירה עכ"פ במכירה כזו כ"ע מודו דיש מרה"ע שלא יתלו לומר שמכרו דאין אדם עשוי למכור שדהו וביתו אלא יתלו לומר שהוא בשכירות עכ"ל, מפורש בדבריו ז"ל כהני שני מהלכים לדחות ההיתר דשטר מכירה לענין שבת שכתב בהערוה"ב, ומתוך כך מסיק חלילה וחלילה להקל בזה ע"י הערמת מכירה, ע"ש ובתשובות הבאות שם מענינים הדומים לזה.

היאך מצאנו י לנכרי בהערמה דיאמרו דהוא בביתו

ודבריו תמוה בסי'

דהיכא דכבר מרחצו שוב לו דעושה ע"י ש חמץ כבר נתן שדרך למכור ו חמץ מהיכ"ח רואין את הי חמצו, משא"כ הישראל נושא ויוצא ונכנס ש בשבת העסק מהיכ"ח יתלו פלטינן ממרה"

וע"ש עוד ו השע"ו תשו' פמ"א וז למרה"ע, וע"ז בחשו' פנים מז להיפוך ע"ש שם לא כ' זא אם ב

ועוד נלפענ"ד (סי' י"ד)

מבואר דאדרב שבת, דהנה ז' קרקע מהנכרי עליו לכן יש והצריך לבנין

היאך מצאנו ידינו ורגלינו במכירת חמץ לנכרי בהערמה אמאי לא חיישינן למרה"ע דיאמרו דהוא עובר בב"י דמשהה חמצו בביתו ע"כ דברי הב"ש.

ודבריו תמוהים, דהחילוק מבואר, דהנה בסי' רמ"ג (פ"ג) מבואר שם דהיאך דכבר נתפרסם דרך להשכיר מרחצו שוב לא חיישינן למרה"ע שיאמרו דעושה ע"י שכירי יום א"כ ה"נ במכירת חמץ כבר נתפרסם בכל תפוצות ישראל שדרך למכור חמץ ע"י שט"מ, ועוד דגבי חמץ מהיכ"ת לחשוד אותו כיון שאין רואין את ישראל כלל עוסק במסחר חמצו, משא"כ הכא הרי כל ימות השבוע הישראל נושא ונותן ועוסק באותו מסחר ויוצא ונכנס שם בעסקיו והכל רואים שגם בשבת העסק מתנהג כמו בכל השבוע מהיכ"ת יתלו שמכרו לגוי וא"כ שפיר לא פלטינן ממרה"ע ע"י מכירת הערמה הנ"ל.

וע"ש עוד בהב"ש במה דציין לדברי השע"ת (סי' רמ"ד) שהביא בשם השו"י פמ"א וגו"ר דבמכירה אין חוששין למרה"ע, וע"ז השיג הערוה"ב דאדרבה בתשו"י פנים מאירות (מ"א חסונה ל"ח) מבואר להיפוך ע"ש באורך ונבאמת גם בשע"ת שם לא כי זאת להדיא בשם הפמ"א כי אם בשם הגו"ר, ע"ש].

ועוד נלפענ"ד שגם מהשו"ת תפארת צבי (סי' י"ד) הביא השע"ת (שם לוח ה') מבואר דאדרבה אינה מועלת מכירה לכל שבת, דהנה ז"ל: וגם יש צד היתר שקנו קרקע מהנכרי ועדיין לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש היתר שימכרו הכל הקרקע והצריך לבנין לנכרי עד שיוגמרו הכתלים,

רק אחר שיוגמרו הכתלים והגג אז יחזרו ויקנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת, משום דהכתלים והגג אין היכר שהוא לביהכ"נ, אבל בבנין התקרה ושאר ענינים שניכר שאין עושין כן בבנין הדיוט רק לבנין ביהכ"נ אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא ניכר לכל, ולכן אחר גמר הכתלים והגג לא יעשו בשבת עכ"ל, הרי דנקט לאיסור ע"י הערמת מכירה כשניכר לכל, וחושש למרה"ע בדרך כלל, נמצא דבין מהתפארת צבי שהביא השערי תשובה, ובין מהפנים מאירות [שהביא השע"ת (נפ"א ט"ו)] אין להביא ראיה דמכירה מועלת ואין חוששין למרה"ע, אלא אדרבה אף במכירה יש לחוש למרה"ע וכדעת רוב הפוסקים בזה. L

ד"סיבום הספק אם משום דיש הערמה נאסר מעיקר הדין או רק משום מרה"ע

בהו היוצא מדברינו, דיש להסתפק גם לדעת המתירין בהפסד מרובה, ואינם חוששין למרה"ע כלל כהט"ז וסייעתו, מהו הדין לענין מכירה, [אף בשטר] במקום דהפסד מרובה, ושורש הספק הוא, אם מה שיש בהמכירה הערמה נחשב לחיסרון בגוף המכירה, ולא נסתלק האיסור מעיקר הדין, או דאע"ג דמיחזי כהערמה, מ"מ אי"ז חיסרון בגוף המכירה ואמרינן דגמר ומקני לגמרי למכור על יום השבת, ואין כאן כבר איסור מעיקר הדין כי אם משום מרה"ע וכמו שהארכנו בתחילת דברינו. ונראה דהערוה"ב נסתפק בזה גופא, וזהו דמתחילה כתב דאף להמקו"ח י"ל דאינה מועלת דנחשבת כהערמה ניכרת ולא סמכינן עליה אף באיסורא דרבנן, ואח"כ כתב דאף אם נניח

מה
מו
תב
לא
יש
הני
כת
חו
[ין
דם
פ
מד
נה
ל
כ

יום

בני
בין
תם
אם
מד
ינו
כרו
יה
יתו
טר
רה,

דהערמה זו אינה חיסרון בגוף המכירה, מ"מ משום חשש מרה"ע הר"ל לאוסרה.

דמרחץ ותנור דלא חיישינן שיעשה איסור חמור יותר וכמבואר בט"ז (ס"ק ו' נסופו).

7 ← להט"ז אף שיש הפ"ט אין להתיר כ"א כשיש לחוש שיעבור על איסור חמור יותר, אפי' איסור דרבנן, ולהשו"ע הרב והמ"ב פותר משום הפ"ט גרידא

ולפי"ז מבואר דהשו"ע הרב והמ"ב הנ"ל מקילים יותר, דלשיטתו לא בעינן כלל שיהיה חשש שיבא לידי איסור חמור [ואף איסור דרבנן], אלא כל שיש בו משום הפסד מרובה לא חיישינן למרה"ע כלל, ומה דהוי הפסד מרובה גרידא מועיל להתיר הגזירה דמרה"ע.

כ"ו וע"ש עוד במה דהביא דגם להט"ז הא דמתירין במכס וכל הדומה לו בהפסד מרובה ולא חיישינן למרה"ע, מ"מ זה אינו אלא במקום שיש לחוש שיבא לידי איסור חמור ואפילו איסור דרבנן, הא לאו הכי א"א להתיר ע"ש, וכבר רמזנו לזה בתחילת דברינו בהט"ז. נמצא דלהט"ז ודאי באופן כללי כל שיש בו הפסד מרובה יש לחוש שיבא הישראל עצמו לעשות המלאכה בעצמו ולא ע"י העכו"ם, וכדחיישינן במכס כמבואר בהט"ז באורך, ולפי"ז ברוב פעמים להט"ז כל שיש בו הפסד מרובה לא חיישינן למרה"ע ומתירין וכסתימת דברינו באורך, אכן אם המציאות הוא דיודעין בבירור דליכא למיחש שהאיש הזה יבא לעשות איסור חמור יותר, אין להתיר להט"ז, וכהן

ענף ו' -

ד"טש"ב הערוה"ב בניד"ר אינו מוכרח → דאיכא למיחש שיעשה בעצמו ממש כמו בקבלת הטכס

כ"ו אלא דקצ"ע מה שהביא שם הערוה"ב בזה הלשון: אלא אפי' לשיטת הט"ז דאפילו באיסורא דרבנן היכא דיש לחוש שיעשה האיסור יותר חמור אע"ג שגם זה אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ עדיף טפי להתיר לו האיסור קל ע"ש, מ"מ הכא ← - ל"ש זה דמה אית לן למיחש שאם לא נתיר לו לעשות ע"י קבלנות

קמ"ג. פי' בציור דערוה"ב אודות מי שיש לו חרושת עצים, ואופן המסחר שהיהודים קונים מהשררה בעל היער כך וכך מעטע"ד עצים והמה מונחים ביער, ושוב שוכר היהודי גוים שיובילו העצים מהיער למקום פלוני וכיוצא, והוא קוצץ עמהם שמכל סך וסך עצים שיובילו מהיער יקבלו כך וכך וכו' וכמה פעמים יארע שהגוים מובילין העצים בשבת קודש מאחר שהיהודי אינו מגביל להם זמן אימתי יובילו רק קוצץ עמהם שבכל שבוע יתן להם בעד כל צאל אשר הביאו, ובאותו מקום שמובילין שם העצים הנקרא זעגוער"ק יש ליהודי אומן א' שקורין אותו זעגע"ד והוא נוטל שכרו בעד כל מעטע"ד עצים אשר יחתוך לנסרים כך וכך, ואם ישבות בשבת ולא יחתוך הר"ל פסידא שלו, וממילא מובן כי לא יחפרין לשבות, ולפי דברי הסוחרים הנ"ל אם יפסקו עמו לשבות בשבת אז לא ירצה להיות נשכר להו למלאכה גם לימות החול, ועתה השאלה היא האם יש איזה היתר להניח להאומן זעגע"ד לעסוק במלאכתו גם בשב"ק באופן הנ"ל מאחר שיעקר עסק פרנסתו הוא ממסחר הזה ואם ימחו בידו מלעסוק בחרושת העצים גם בשב"ק כמעט מן הנמנע להחטק במסחר הנ"ל כיון שלא ימצא להם זעגע"ד אומן שירצה לנות ממלאכה ביום שב"ק ע"כ תוכן השאלה ע"ש.

וקציצה עם ז שכירי יום, מד גם ביום החו באופן זה, וז ולולי דבריו, החשש איסורא זוטא דאף שאין לו דהרי אין הענ של שכיר יום החול אף שהי לעשות מלאכ דברים שבשבו כותב ואין כא דאורייתא, מ' אודות המקח כמה כבר הי בזה, הוא אינו בשבת, ואין ס בימי החול, שיעסוק הגוי ו להתעסק עם ז יבא לידי אינו דוגמת המבוא שיבא הוא עצ

אמנם התם יקבי לבנות בעצמו בקבלנות כדר למיחש שיעע וממכר, שהוא לו שע"י קבל להחכמים ש מיוחדים, דר

קונטרס בענין מכירת מלאכת ישראל לגוי על יום השבת / סימן א

עוסק בה בשבת, והישראל לא יתערב אפילו בדיבור אודות העסק. אכן אם לא נתיר לו, יש לחוש שיתעסק בקבלנות כדרכו בחול ממש ויעבור על איסור חמור. כן נראה בכיבוד הך מילת, באופן דגם בהציור דהערוגה"ב שיין להתיר עפ"י דברי הט"ז.

7 וכן מוכח ממה שרימה החת"ס נידון שלו לרברי הט"ז

כח וקאמת נראה שמוכח כדברינו מדברי מרן החת"ס בתשובה הנ"ל, דהנה כתב שם סניף להתיר בעובדא שנהרסו כמה בתים ע"י מלחמה וכו', והשאלה היתה דאם יאוחר הבנין הנה ימי הסתיו יקרבו, וירבה ההפסד וגם יכפול צערא דגופא בטלטולי דהני גברא, ושחרו פני החת"ס למצוא להם היתר, ואופן השכירות של הפועלים הנהוג שם, יש הבונים ע"י שכירי יום ממש ומשלמים שכר פעולתם יום יום, ואמנם היהודים שכרו עם האומן שקורין מיינסטער שהוא יעמיד פועלים ושכירי יום שלו חרשי עץ ואבן ולבסוף יעלה כחשבון כמה הוציא הוצאות וכו' ואין ליהודי בעל הבנין עסק עם הפועלים כלל רק עם האומן אשר קצץ עמו, ואחר שהאריך בזה העלה מרן דיש להתיר עפ"י דברי המרדכי במכס ועפ"י הט"ז דא"צ דווקא חשש שיבא לידי איסור דאורייתא כשיכתוב, אלא אף אם יש לחוש שיעבור איסורא דרבנן שישכור פועלים להדיא אפשר להתיר בקבלנות, וגביית מכס הוי מלאכת פרהסיא וכו' ואפ"ה התיר משום פסידא רבה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ויעבור על איסורא רבה, וה"ה בנידון דידן, עכתו"ד.

וקציצה עם האומן הזעגער יעשה ע"י שכירי יום, מהיכ"ת לחוש שיעשה כן הא גם כיום החול דרכו לעשות כן תמיד באופן זה, וא"כ אין ענינו למכס כלל עכ"ל.

ולולי דבריו, ה"י נראה דגם כאן שיין החשש דאם לא נתיר לעשות איסורא זוטא יבא לעשות איסור חמור, דאף שאין לחוש שיעשה ע"י שכיר יום דהרי אין העכו"ם עוסק אף בחול באופן של שכיר יום, מ"מ החוש יעיד דבימות החול אף שהיהודי שוכר עכו"ם בקבלנות לעשות מלאכתו עכ"ז הוא עושה כמה דברים שבשבת הם אסורים דאף אם אינו כותב ואין כאן חשש שיעבור על איסורא דאורייתא, מ"מ גוף הדיבור עם הגוי אודות המקח וממכר, והעסק עמו לדעת כמה כבר השלים מהמלאכה וכל כיוצא בזה, הוא איסור דרבנן של מקח וממכר בשבת, ואין ספק שעד"ז עוסק בה הישראל בימי החול, ויש לחוש שאם לא נתיר שיעסוק הגוי בקבלנות בהיתר יבא הישראל להתעסק עם הגוי כדרכו בימי החול, ועי"ז יבא לידי איסור חמור של מקח וממכר, דוגמת המבואר בהט"ז לגבי מכס דחיישינן שיבא הוא עצמו ליטול המכס אם לא נתיר לו.

אמנם התם החשש הוא שהוא עצמו יקבל המכס, והכא אף דלא יבא לבנות בעצמו, אלא שימשיך לשכור עכו"ם בקבלנות כדרכו מאז ומתמיד, מ"מ איכא למיחש שיעשה כדרכו בחול בדרך מקח וממכר, שהוא איסורא רבה, אבל אם נאמר לו שע"י קבלנות הוא מותר, מובן שישמע להחכמים שלא התירו כי אם בתנאים מיוחדים, דהיינו דווקא כשהעכו"ם לבד

סור
...
ג"ל
ענין
מור
בו
ז"ע
עיל

ז
י
ז"ב
טת
יש
ג
יף
מ
זש
נות

רה
יער
זמה
בילו
צים
צים
לא
להו
כתו
שת
צה

ולדברי הערוה"ב תמוה הדבר לדמות מש"כ הט"ז לציור זה דהחת"ס, דאיך אפשר לחוש שיבא לעבור איסורא רבה, דאי שיהיו שוכרין עכשיו הגוי לבנות הבתים בשכיר יום וכדרך רבים מהעכו"ם בעיר זאת, זה אינו דאטו שכרו היהודים לגוי בשכיר יום מעיקרא שנאמר דראוי לפסוק היתר בקבלנות בכדי שלא ימשיכו כדרךן בשכיר יום, דהרי בהציוור של החת"ס מפורש דכבר שכרו היהודים להעכו"ם המיינסטער בקבלנות, וא"כ אין לחוש שיבאו לעבור איסורא רבה בשכיר יום [אם לא נתיר לו בקבלנות], דבפשוטו ימשיך כדרך לשכור המיינסטער דהוא קבלנות, ומהיכ"ת שישנו אופן השכרת המיינסטער אם לא נתיר להו בקבלנות.

בקיצור מה שתמה הערוה"ב בעובדא דידיה, שייך גם כן בהציוור של מרן החת"ס, מזה מוכרח דהחת"ס ס"ל דהאיסורא רבה הוא שיבאו לעשות קבלנות כדרכם בימות החול ממש אם לא נסדר להם קבלנות באופן היתר וכנ"ל, ואף בזה שייך הכלל דמוטב שיעבור איסור קל דרבנן מאיסור חמור דרבנן.

מש"כ הט"ז שאם לא נתיר קבלת המכס ע"י קבלנות יבא לקבלן בעצמו, צריך לחזק בבזונתו, ולדברינו אפ"ל שלא יקבל בעצמו אלא שיעבור על איסור מו"מ בשבת וכן נראה מהר"ח

כטו ובאמת אף אם א"א לדמות דברי הט"ז לשאר ציורים, מדברי הט"ז מבואר דחיישינן שיבא לקבל המכס בעצמו, וי"ל דאם אין לחוש לזה באמת לא נתיר לו איסורא זוטא, אמנם למאי

שביארנו דבכל מקום שעושין ע"י עכו"ם במשך שאר ימות השבוע אפילו בקבלנות אכתי איכא למיחש שאם לא נתיר לו בקבלנות יבא לידי איסורא רבה, וי"ל דאין כוונת הט"ז דאין להתיר רק באופן זה דהאיסורא רבה הוא שיבא לקבל המכס בעצמו, ונקט הכי משום דכן הי' הדרך לקבל בעצמו, אבל באמת היכא דיש לחוש שיבא לשכור העכו"ם בקבלנות ולדבר עמו בשבת כמו שמתעסק עמו בחול, ולכן איכא למיחש שיבא לידי איסורא רבה ג"כ שרי. אמנם א"א להוכיח סברא זו מדברי הט"ז די"ל דהט"ז נתכוון למה שכתבנו לעיל דמכס הוי האיסורא רבה שיבא לקבל המכס עצמו, וזה ודאי הוא איסור חמור יותר ממה שיתעסק עם הגוי, דע"י קבלת המכס בעצמו הרי הוא עסוק גם בגופו באיסור דרבנן, ודו"ק היטב בכל זה. [וע"ש עוד בערוה"ב במה שהאריך ואכמ"ל].

ובאמת גם מהר"ח י"ל דנראה דאם מתירין שטר מכירה דמוטב שיעבור איסור קל שלא יבא לעבור על איסור חמור, א"צ דווקא שהישראל עצמו הוא המתעסק בשאר ימות השבוע, אלא אף אם הישראל שוכר עכו"ם לשכיר יום או לקבלנות ג"כ מותר משום חשש זה, דאף דאין הישראל עצמו עוסק בפועל בהמקח וממכר של הגוטהייזער וכיוצא בו, מ"מ הרי הישראל הוא הבעלים וכל המשא והמתן של הגוטהייזער מתנהל מאחורי הפרגוד על ידי הבעלים הישראל, ושפיר יש לחוש שאם לא יתירו לו ע"י מכירה וכיוצא בו בדרך היתר, יתעסק עם הגוי כדרכו בשאר ימות השבוע ויבא לידי איסור חמור דמקו"מ שעוסק במלאכה בשבת וכנ"ל ודו"ק.

מציין לה המכירה, ש

לו בהנום

הפוסקים, ו הנזכרת, וע' דהאריך בז

ואנב: מזה ליה

משום דמכ נראה דמשו לשיטתו מו דברינו, ורק דיעוין שם שטרי מכין הערמה גד

שלא כדין מכירה שעו הרווחים ה מועלת מן לאחר המכ וכדומה וי' דישראל ע ע"ש. ולפי לעשות שו דליכא מרו שעושין כ דלהצד הא הערמה אי אינה מועל והכוונה ד לאחר המ בהערמה ו

- ענף ז' -

→ דהערה במ"ש בנימוקי או"ח דל"פ מרן → הד"ח מצאנו עם הרה"ק משינאווע בנוגע לשטר מכירה, דמר אמר חדא וכו'

לאן ובמיומא דמילתא, ראיתי נכון לציין מה דראיתי בספר "נימוקי או"ח" (סי' סוף י"ג) בענין זה, דכידוע דבענין שט"מ בשבת הי' פלוגתא בין אב ובנו - הרה"ק מצאנו ובנו הרה"ק משינאווע ז"ל, דהרב מצאנו התירו כנוכר למעלה, והרב משינאווע אסרו בתוקף, ע"ז כתב הנימוקי או"ח דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וז"ל: לענין מכירת הארענדע"ס והגוטער לנכרי בשבת לעשות בהם מלאכה וכפי שנדפס בשו"ת מרן הדברי חיים נוסח השטר מכירה, ובנו אדמו"ר משינאווע זי"ע הרעיש שלא לעשות כזה, כי יבא מכשול והפקרות בחילול שבת קודש בשדות ובתים, באמת לא הי' ביניהם שום פלוגתא כי אב ובנו שראו את החידוש בתורה איך להחזיק מוסדותיהם ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כי בד"ח מיירי באותן שפרוצים ומקילים בזה וכבר התירו להם הגאונים מפה"י ז"ל שם בנאליציען כמ"ש בד"ח וכו' ואם לא יזדקקו להם הרבנים לעשות עכ"פ שטר מכירה כדת יעברו ויחללו שב"ק ועד שיאכלנו באיסור יאכלנו בהיתר דחוק מדינא, משא"כ מרן משינאווע ז"ל צווח כיון שבמדינת אונגארין כל יראי ה' הנגידים והגבירים בעלי השדות ישמרו שב"ק כראוי ולא יעשו כלל ע"י שום היתר שטר מכירה, וכאשר יצא לאורה הספר ד"ח שכמה וכמה מהיראים בגאליציען הקילו ביותר וסמכו עצמם לעשות שטר

מציין להאחרונים שטביאין נוסח שטר המכירה, והערה בדברי האגרו"ם דמהי שיטתו במכירה בהערמה לן בהנוסח' של שטר המכירה כבר האריכו למעניתם גדולי הפוסקים, ובתוכם מרן הד"ח בסוף תשובה הנזכרת, וע"ע בשו"ת מהרש"ם (סי' ל"ו) דהאריך בזה, ועיין בשו"ת אגרות משה (סי' ס"ג ו"ט).

ואגב: מדבריו שם מבואר דלא הי' ניחא ליה כלל לעשות שטר מכירה משום דמכירת הערמה היא ע"ש, אמנם נראה דמשום עיקר האיסור מן הדין גם לשיטתו מועלת המכירה וכמש"כ בתחילת דברינו, ורק משום מרה"ע לא סמך עליה, דיעוין שם בדבריו ז"ל: כדבר לעשות שטרי מכירה וכו' אין דעתי נוחה כי הערמה גדולה וגם ברוב הפעמים הוא שלא כדין וכו' עכ"ל, מבואר דאם יצויר מכירה שעושה הנכרי אדעתא דנפשיה דכל הרווחים הם שלו, יודה דהמכירה עצמה מועלת מן הדין, ורק משום דלפעמים אף לאחר המכירה אין הנכרי רק שכיר יום וכדומה ויש כאן איסור מדינא דאדעתא דישאל עושה ולא רק הערמה בעלמא ע"ש. ולפי"ז הא דהתיר בהתשובה נ"ח לעשות שט"מ בע"כ צ"ל דמיירי היכא דליכא מרה"ע, וכגון שמנהג העיר הוא שעושין כן דליכא מרה"ע בהמכירה, דלהצד הא' הנ"ל דמה דשטר מכירה נקרא הערמה אין פירושו דהמכירה מצד הדין אינה מועלת, דאין זה אלא לשון מושאל, והכוונה דחיישינן בו משום מרה"ע גם לאחר המכירה, ונמצא דהמכירה הית' בהערמה ודו"ק, ואכתי צ"ע בשיטתו ז"ל.

ע"י עכו"ם לן בקבלנות נתייר לן י"ל דאין באופן זה קבל המכס הי' הדרך דיש לחוש ולדבר עמו חול, ולכן רבה ג"כ זו מדברי ה' שכתבנו יבא לקבל סוד חמור ע"י קבלת גם בגופו זה. [וע"ש אכמ"ל].

אה דאם דמוטב לעבור על אל עצמו נוע, אלא שכיר יום חשש זה, בפועל וכיוצא גלים וכל מתנהל הישראל, לן ע"י עסק עם יבא לידי במלאכה

מכירה, ותלו באילן גדול מרן הד"ח, וחשש אולי ע"ז יתירו להם גם באונגארין וגם היראים ה' למכור ולעבוד ע"י שטר מכירה ע"כ הרעיש כי דברי אביו זצ"ל לא נאמר ליראי ה' כמבואר בתשובה שם ע"כ.

ובאמת בסוף התשובה כתב הד"ח להדיא דההיתר של שטר מכירה הוא רק למי שאם לא נתיר לו יבא לידי איסור חמור, הא לאו הכי לא התיר יעו"ש, ואלא שלפי זה אינו מוכן כ"כ הרעש שהרעיש מרן משינאווע מאחר שאביו כתב להדיא שלא התיר רק למי שאם לא נתיר לו יבא לעשות איסור יותר, וא"כ איך ילמדו מזאת יראי ה' במקומו באונגארין לעשות שטר מכירה על סמך הד"ח, ולולי דברי קדשו הי' יותר נראה דהרה"ק משינאווע צווח על עצם המכירה דבהערמה היא וכמש"כ לעיל בשם כמה פוסקים דס"ל כן לדינא, או דסובר כיון דסו"ס גם במכירה איכא מרה"ע אין להתיר אף אם יש חשש שיבא לידי איסור חמור, דכמו שלא רצה אביו להתיר עפ"י דברי המהר"ם לגבי מכס, כן לא רצה הוא ז"ל ללמוד היתר מהשני ראיות שהביא הרב מצאנו דאין מדמין איסורים אהדדי, וכמש"כ הפוסקים בהרבה מקומות דאין מדמין שבותין אהדדי, כן בזה שאין הדין מפורש לגבי מרה"ע כדי שנימא דמותר עפ"י הני ראיות שהביא הד"ח.

ועב"פ נראה דלא מסתבר שהרה"ק משינאווע ז"ל נתכוון בדבריו

למנוע יראי השם מלסמוך ע"ד אביו וכנ"ל, דהד"ח כתב בפירושו לאסור לולא שהעם פרוצים בדבר ואם לא נתיר יבואו לעבור על איסור חמור, ומלבד זה נראה דכל מי שיראת ה' נוגע בלבבו יחקור בשבע חקירות ודרישות מקור ההיתר מאין נובע ההיתר קודם שיעשה השטר מכירה, ולא יסמוך בסתם על מה שענינו רואות שבגאליציע עושין שטרי מכירה דאטו יקילו ביסוד דת תורתנו - שמירת שבת קדשינו, בראי' סתם בלי חקירה בדבר, ומתוך כך ודאי נראה דקודם שיסמכו על ההיתר, יבררו ויחקרו מקור ההיתר ועל מה הוא מיוסד, ומתוך כך יתברר אצלם דהד"ח עצמו לא התיר כי אם להני דיש לחוש שיעשו איסור החמור יותר וכנ"ל, לכן נראה דהאב ובנו פליגי אהדדי, ופלוגתתם הוא - או אם מועלת המכירה מעיקר הדין, או אף אם המכירה מועלת לכו"ע שלא יהיה אסור מעיקר הדין, פליגי אם מסלקת החשש של מרה"ע ואף דמתירים שאר איסורים מסברא זו דמוטב שיעבור על איסור קל משיבוא לעשות איסור חמור, לגבי מרה"ע לא מצינו היתר זה להדיא בדברי חז"ל, ודו"ק.

דוחה דברי האומרים שהד"ח חזר בו מהיתר המכירה

לבו וע"ע בד"ח ח"ב (פי' כ"ט ולי) דגם משם מבואר שלא הי' ניהא ליה בהיתר זה, ורק משום שהיו באים לידי

קבד. מובן מאליו דמש"כ הוא רק אם זוהי סברת הנימוקי אר"ח בעצמו, אבל אם מש"כ: "באמת לא הי' ביניהם שום פלוגתא" וכו' - היתה בקבלה אצלו שזוהי שיטת הרה"ק משינאווע [וכידוע שהגאון בעל נימוקי אר"ח ז"ל החשיב עצמו כתלמיד של הרה"ק משינאווע] אאפ"ל מה שכתבנו, דא"כ פשוט דכל הרעש הי' רק להעמיד הפסק של אביו על תילו. ועיין.

איסורים חמור רצה להעתיק להשואל ונימו מאוהבי אשר מכירה ושלחו לאסור להם למכשולים [נו להם כלל, ו לאיסור מלפנ לחוש שיבאו דרב ההוא בע שאף אם יאס חמור ורק מכשולים] ו שהדרנא בי, השואל יבוא מלהעתיקו עו

ע"ד אבין
אסור לולא
נתיר יבואו
זה נראה
בכו יחקור
היתר מאין
טר מכירה,
עניו רואות
רה דאטו
מירת שבת
רה בדבר,
ויסמכו על
זר ועל מה
הר אצלם
להני דיש
תר וכנ"ל,
אהדדי,
המכירה
זה מועלת
דין, פליגי
ה"ע ואף
זו דמוטב
א לעשות
צינו היתר
ו"ק.

חזר בו
: ולי דגם
הי' ניחא
באים לידי

"באמת לא
דוע שהגאון
הא"כ פשוט

איסורים חמורים המציאו, ושם (נסי' ל') לא
רצה להעתיק הנוסח של שטר המכירה
להשואל ונימוקו עמו וז"ל: כי רק אחד
מאוהבי אשר ביקש ממני העתקתי שטר
מכירה ושלחתי לו, ואח"כ ביקש ממני
לאסור להם כל ההיתרים כי באים
למכשולים [נראה יותר מאילו לא התיר
להם כלל, וא"כ מוטב שנפסוק להם
לאיסור מלפסוק להם להיתר, ואי דיש
לחוש שיבאו לעשות איסורא רבה, צ"ל
דרב ההוא בעירו ידע וחקר אחר בני עירו
שאף אם יאסר להם לא יבאו לידי איסור
חמור ורק ע"י היתר זה באו לידי
מכשולים] וכן עשיתי וכתבתי להם
שהדרנא בי, ולכן אולי גם במקומו [של
השואל] יבואו למכשול ח"ו, ולכן מנעתי
מלהעתיקו עכ"ל, וראיתי באיזה מחברים

דרוצים ללמוד מזה דמין הד"ח הדר ביה
מהיתר זה של מכירה, אמנם זה ודאי אינו
וכדמוכח שם, דודאי עצם השטר מכירה
כשיש לחוש לאיסורא רבה במקומו עומד,
ורק במקום שאין לחוש לזה, וכמו שהעיד
הרב של העיר ההיא דיש יותר מכשולות
ע"י ההיתר מאם לא היו מתירין, רק בכגון
זה לא התיר, וכן מוכח גם מסוף התשובה
שמסיים בזה הלשון: ואם ירצה דווקא
העתק שט"מ שלי יודיעני ואי"ה אצוה
להעתיקו עכ"ל, הרי שהיה מעתיק ההיתר
בשביל הרב השואל, אלא כיון שלא הי'
יודע המצב של בני עירו אם יש לחוש
שיעשו איסורא רבה, או לא, לא רצה
לשלחו אליו עד שיודיעו, אבל לא חזר בו
מהיתר של שטר מכירה במקום הצורך
והדו"ק.

20

ספר

שאלות ותשובות

בית שלמה

חלק אורח חיים

מאת הגאון המפורסם

שר התורה עמוד היראה וההוראה

כקש"ת מו"ה רבי שלמה דרימר זצוקלה"ה

אב"ד דק"ק סקאלא

מה"ס ישרש יעקב על מסכת יבמות

נדפס לראשונה בלמברג תרל"ז

וכעת נדפס מחדש בתוספות שונות

ע"י נכדו - הר"ר שלמה דרימר שיחי' - ניו יארק

נערך ונסדר בס"ד בתוספת "השלמות" ע"י

דוד אנרהם מנדלבוים שיחי'

כרך א'

עיה"ק ירושלים תשס"ו לפ"ק

הגדולים שהיו שם, לכן אל יבטל רו"מ המנהג מכבר, רק שישגיח שיהיה הכל על הצד היותר טוב, ויפרטו להנכרי הקונה כל ענין המכירה היטב. ובעסק שכירות המקומות שהעיר רו"מ, יש לדבר הרבה, אך לא רציתי להאריך, ויניח להם על מנהגם, ומה טוב שיהיה המכירה לנכרי ביי"ג לחדש ולא בערב פסח, ושלוש כנפשו ונפש הדו"ש.

שלמה במוהר"י זללה"ה חונפ"ק הג"ל

בשבת קודש אין מקום להחיר, והוא איסור גמור, ועל רו"מ למחות בחזקת היד, ולא יעשה כן בישראל"א. ועל דבר מכירת חמץ הנהוג בעירו מכבר, הנה היה בזה מחלוקת רב לפני כמה שנים, בין הרבנים הגדולים שהיו בעיר יאס, וכל אחד פירסם דעתו במכתב שהדפיס. ומעת רואי לכאן אינו נוהג במכירה על דרך זה. אמנם בהרבה מקומות ועיירות גדולות כבר הוקבע המנהג כן, מהרבנים

תשובה לו

- א) בענין שותפות עם נכרי בעסק, ועשיית תנאי שמחצית יום ו' עש"ק עד מוצש"ק יהי' שייך לנכרי לבד עבור חלקו, או שרי, ומאריך בענין הערמה והבלעה בשכר שבת ובאיסור מראית העין ושליחות בעכו"ם.
- ב) עוד בענין מי שהתחילה לספור ומצאה כתם ואח"כ נודע לה שאינו כתם אם אפשר לצרף הימים שמקודם ואח"כ

של ישראל וכשמכרו לנכרי הרי כל העסק הוא של נכרי, והוי כמעמיד פועל, דהא לדברי מעלתו כל שהעסק הוא של ישראל לבד, הוי כאלו מוטל עליו גם עבודת יום שבת. וא"כ כשמכרו לנכרי ומעתה כל העסק הוא של הנכרי, הוי כאלו מטיל גם עבודת יום השבת על הנכרי, הוי כמעמיד פועל. וגם הרי במכס שהתירו (סוף סי' רמד) להשכיר לנכרי כל השבתות, גם נימא שכל העסק המכס היה מתחלה של ישראל לבד. ולדברי מעלתו הוי כאלו מוטל היה עליו עבודת המכס גם ביום השבת, ועתה כשמשכיר ימי השבתות לנכרי הוי כמעמיד פועל במקומו, ונידון דידן ממש דכוותיה הוא. וגם בענין שכירות רחיים ושדה, לולא איסור שכר שבת היה מותר להשכיר לנכרי ימי השבתות לבד, ואין בזה איסור משום מעמיד פועל במקומו. וגם הרי גם בחנות מועיל התנו בתחלה, אף שמתחלה היה לישראל סחורה בפני עצמו, לא אמרינן

סקאלא. מוצאי ש"ק טובי טבת תר"א לפ"ק אשוב ואומר שלום לכבוד אהובי הרבני המופלג בתורה ויראה כ"ש מו"ה שלמה זלמן נ"י.

76

מכתבו קבלתי, וראשונה התפלא על הנוסח אשר שלחתי לקבל הנכרי להיות שותף בהעסק, על חלק שביעית ומחצה, ולהתנות עמו בתחלת השותפות שמחצות היום של ערב שבת קודש עד חצות הלילה של מוצאי שבת קודש יהיה של הנכרי לבד עבור חלקו. ועל זה תמה מעלתו כי אף שהתנו עמו בתחלת השותפות, מ"מ כיון שהעסק היה מתחלה של ישראל לבד, והיה מוטל הכל על ישראל הוי כמעמיד פועל, ולא התירו רק באופן שלא היה להישראל מתחלה שום חלק בהעסק עכ"ד.

ואני אומר שזה אינו דא"כ לדבריו יהיה אסור לישראל למכור רחיים שלו לנכרי, דמתחלה היה כל העסק

השלמות

א) ראה בשו"ת משנה הלכות (חלק ז סי' קיד) ועוד שם (חלק יב סי' שמח) מש"כ בדברי רבינו זצ"ל כאן, וע"ע בספר יסודי ישרון (חלק ג ע' 65) שהביא דברי רבינו זצ"ל כאן ע"ש. (ובהנהגות שכר טוב על הנוכרי מהדו"ק או"ח (סי' יב) ועוד שם (מהדו"ת או"ח (סי' כט) מש"כ בזה).

דהיה מוטל מתחלה התעסקות מסחורה שלו גם ביום השבת.

ועיין בלשון המחבר (סי' רמה ס"ג). וגם מדברי הגהות אשרי (סוף פ"ק דע"ז) ומדברי ר"ש גאון שהובא בב"י (סי' רמה) מבואר שאף שמתחלה היה כל העסק של הישראל לבד, מותר להשתתף בזה עם הנכרי ולהתנות עמו בתחלת השותפות, עש"ה^(א). והטעם פשוט לפע"ד, דכיון שעכ"פ בעת שנשתתף, תיכף אז מתנה עמו שהעסק יהיה ביום השבת קודש של הנכרי לבד, עבור חלקו, אין בזה משום מעמיד פועל, אף שהעסק היה בראשונה של הישראל לבד, מי כפהו או לעסוק בשבת, שנימא דעכשיו מעמיד פועל במקומו. ודוקא כשהיה מכבר שותף עם הנכרי בסתם, דאז הוטל ההתעסקות על שניהם בשוה בכל יום ויום היה השבת בכלל, והשותפין שכירין זה לזה לעסוק בכל העסק תמיד, על כן היה מוטל גם על

הישראל ההתעסקות גם ביום השבת, ומשום הכי כשהנכרי עוסק בעבורו אחר כך בשבת, והישראל כנגדו בחול, הוי כמעמיד פועל במקומו. אבל אם בתחלה כשהנכרי עמו לשותפות, היתנה עמו שלא יהיה מוטל עליו עבודת השבת. ויום השבת יהיה שייך להנכרי לבד, מה איכפת לן שבראשונה היה עסק של הישראל לבד, וזה ברור לפע"ד^(א).

שנית התפלא מעלתו דהא בנידון דידן הוי שכר שבת שלא בהבלעה והאריך בזה. ולא ידענא מאי קאמר. דהא בנידון דידן היה מתחלה כל העסק של הישראל לבד, ועכשיו הנכרי מקבל הרווח של כל השבתות, מה ענין זה לשכר שבת. ולא דמי למה שכתב הריב"ש בתשובה הובא בב"י (סוף סי' רמה) בענין ישראל ונכרי שהיו שותפים בבהמות לטחון ברחיים. דאם לא התנו מתחלה אסור לומר אחר כך טול חלקך בשבת ואני בחול,

הגהות מן המחבר

(א) בחזרה המחזיק עם נכרי בשותפות, והוא מטעם אחר שכתב לקמן בתשובה (סי' נא) ע"ש.

(א) אבל אעפ"כ הנהיג אאמור"ר הגאון ז"ל בעצמו, לכתוב הנוסח בשטר מכירה בענין להשכיר מקודם לישראל אחר, ואחר כך ישכור

השלמות

ויקנה ממנו כיון דהערמה הוא אסור, אבל אנן קי"ל דהערמה בדרבנן שרי. אך מ"ש רומ"מ דבנ"ד לא נקרא עוד שם הישראל עליו כיון ששכרו מעכ"ם וחזר ומשכיר לעכ"ם, לא ביאר אם כבר ישב בה הישראל או לא, דהא בזה נחלקו המג"א והאלי" רבה ובפמ"ג בא"א מחמיר בישוב בה.

(א) בשו"ת מהרש"ם (חלק ח סי' יב) כותב: וע"ד הפרעה אשר בעירו שמסיקים בהמרחצאות של יהודים גם בש"ק ורבים מזיעים ורוחצים בהם, ועתה שכר יהודי אחד ברחוב של מעכ"ה בית מרחץ מאדון א' והשכירות על חודש, ובא לפני רומ"מ שיעשה לו שטר שותפות עם נכרי א' הוישב ג"כ בהדירה של המרחץ והמרחץ נקרא על שם האדון, והביא רומ"מ מדברי הרמ"א סי' רמג ס"ב דאם שכר מעכ"ם וחזר והשכיר לעכ"ם, כיון שלא נקרא עוד שם ישראל עליו מותר, ואף שנכתב בשטר שאין לו רשות להשכיר לאחר היינו שימסרנו ליד אחר, אבל לקבל שותף יש לו רשות, ולכן אף שא"א לבטל המכירה ולחזור ולשכור מהאדון, אבל בשותפות עם העכ"ם יש להקל, והביא משו"ת ברכת יוסף סי' ו' וסי' ז'.

אבל כל זה אם יקבל את העכ"ם לשותף והוא לא יסייע בש"ק כלום ולא ירחצו שם יהודים בש"ק, דאל"כ הרי עובר בלפני עור, ואף שיש מרחצאות אחרים, מ"מ נהי דליכא משום לפני עור איכא משום מסייע ידי עוברי עברה, ועמ"ש המל"מ פ"ד ממלוה ע"ד תשו' פני משה בזה ובתשו' כתב סופר חיו"ד סי' פג ובברכ"י לחור"מ סי' ט, ובשו"ת דרכי שלום שבחיבורי דע"ת סי' ת, ועכ"פ אין מהראוי שיהי' ההיתר ע"פ ב"ד, וע"י בעקדה שער כ עון סדום, והביא וויכוח שנתוכח לכלי להתיר קדשות פנויות בכדי להציל החוטאים מעון אשת איש, והוכיח כי אפי' חטא קטן שנעשה ברשות ב"ד גדול מחטא חמור שנעשה שלא ברשות ב"ד, וסיים כי מי שלא יקבל זה אין לו חלק בכנינה ונחלה בתורה האלקית עיי"ש בדבריו הנעימים וה"ג בנ"ד, ולכן באופן זה ידי אל תהי בזה וגם רומ"מ ימנע את עצמו ע"כ.

ונהה אמת שמדברי ר"ש גאון שהובא בב"י סי' רמה והג"ה סוף פ"ק דע"ז מוכח דגם כשהוא בתחילה של ישראל מהני לקבל שותף עכ"ם וא"צ לבטל כל המקח, כמ"ש בשו"ת בית שלמה חא"ח סי' לו, אבל בשו"ת שם ארי' חא"ח סי' ב הביא בשם תשו' הרא"מ סי' פג ושמת בנימין להיפוך, דדוקא אם מתחילת השותפות נשתתף עם העכ"ם מהני והוכיח כן מתוס' וסמ"ג, אבל לפימ"ש בהגהת מהר"ח שבב"י דהרא"מ טובר כהר"י אלחנן שבתוס' וב"י, א"כ לא קי"ל הכי, ובאמת שמצאתי בכלבו בסופו בשו"ת לר"י גאון דיני שותפות חנות עם גוי, שפסק דאסור למכור לשותפו חלקו בהערמה ואחר שבת יחזור

וראה עוד במהרש"ם (חלק ו סי' יב) שהביא בתו"ד כדבריו הנ"ל בחלק ח סי' יב ע"ש היטב.

משום שכר שבת. ועיין במג"א (סי' רמו סק"ג) דשאני התם דכיון שנשתתפו מתחלה סתם. א"כ היה שייך ריוח מחצה מיום השבת לישראל. וכשאומר הישראל אחר כך שהנכרי יטול כל הריוח של שבת, והוא יקבל הריוח של יום חול כנגדו, זה הוי שכר שבת שהישראל לוקח עבור מחצית הריוח שלו שביום השבת, מחצית הריוח המגיע להנכרי מיום החול. משא"כ בנידון דידן דמתחלה היה שייך כל הריוח להישראל, ועתה השתתף עם הנכרי באופן שיקבל הנכרי הריוח של יום השבת, מאי ענין שכר שבת לכאן.

ויותר מזה אני אומר, שאף אם היו משתתפים מתחלה סתם ואחר כך התנו, אף דאסור כהאי גונא משום מעמיד פועל. אבל לענין איסור שכר שבת יש לדון, כי לכאורה היה קשה לי על הריב"ש, דאסור בנידון הנ"ל משום שכר, דהרי כתב הר"ן (ריש פרק השותפין) דמשום הכי סובר ראב"י התם בחצר שאין בו דין חלוקה ונדרו, מותרין לכנוס לחצר משום דזהו נכנס לתוך שלו, משום דמשעה ראשונה שלקחו בחצר בשותפות, על דעת כן לקחוהו שבשעה שישתמש בה אחד מהם, תהא קנוי לו כולה קנין הגוף. ועכשיו בשעה שאחד מהם משתמש בה, הוברר הדבר למפרע שעכשיו כלו שלו ע"ש. וא"כ מה בכך שלא התנו מתחלה, כיון שהגוי משתמש בה בשבת, והישראל בחול, הוברר הדבר למפרע שבשעה שהשתמש בה הגוי, קנוי קנין הגוף להגוי לבד, ובעת שהשתמש בה הישראל בחול, הוא קנוי להישראל לבד. וא"כ לא היה שכר שבת כלל, דהא לענין נדרים גם בשותפים בדבר המטלטל נמי דינא הכי, כמבואר בטח"מ (סוף סי' קפ) ובהג"ה (ביו"ד סי' רכו סוף סעיף א').

ודוחק לומר דבנדון הריב"ש, מיירי דוקא ביש בו דין חלוקה. על כן עלה על דעתי לומר, דדוקא כשאחד מהשותפים משתמש בדבר המשותף לצורכו, הוא

דאמרינן דבשלו הוא משתמש, דהוי כאלו כולו שלו בשעת תשמישו וכמו שכתב הר"ן. ואף דשם במשנה מבואר דלראב"י אף אחד מן השוק יכול לומר לתוך של חברך אני נכנס, היינו באופן שאין השותף מקבל ממנו שכירות עבור מה שנכנס. רק שנכנס לצורך השותף כמו שכתב הר"ן שם בשם הרשב"א, אבל אם שותף אחד משכיר לאחר דבר המשותף על איזה זמן, אינו יכול לומר את שלי השכרתי לבדי, ודבר זה מבואר מתוך תשובת הרשב"א שהבי" (ח"מ סי' קעא) הביא תשובת הרשב"א, דבדבר שאין בו דין חלוקה, והשתמש אחד מהשותפים כמה שנים, יכול לומר בשלי השתמשתי, ואין חבירו משתמש כנגדו, וגם אינו מעלה לו שכר, והוקבע להלכה בהגהת רמ"א שם (סי' קעא סוף ס"ח). L

ובסי' שסג הביא תשובת הרשב"א דאחד מהשותפים שהשכיר בית המשותף לאחר על זמן, שייך השכירות לשניהם, ואינו יכול לומר בשלי השכרתי, והוקבע להלכה בהגהת רמ"א שם (סוף סי' שסג), הרי מבואר כמו שכתבתי. ובספר נתיבות המשפט (בסי' קעא סק"ב) כתב לחלק כן מסברת עצמו, ושכת שמבואר כן ברמ"א (סי' שסג) ⁽²⁾, ומשום הכי בנדון הריב"ש דמיירי שהיה שותף עם גוי בבהמות לטחון ברחיים כמבואר שם, וא"כ הם מקבלים שכר טחינה עבור שמשתמשים בבהמות של השותפים, בזה יפה פסק הריב"ש דבלא התנו מתחלה, יש איסור משום שכר שבת, אבל בנידון דידן כיון שעושים בכל העסק לצורכם, אף אם היו משתתפים בתחלה סתם, אין כאן שכר שבת, דכל אחד בשעה שהוא משתמש לצורכו הוברר הדבר למפרע דאז קנוי לו הכל לבד, כמו שכתב הר"ן, ואין כאן שכר שבת כלל ⁽³⁾.

אלא שלכאורה עומד קצת נגד זה דברי הריצב"א בתשובה שבהגמ"י (פ"ק משבת) ויש בזה לפלפל הרבה, אבל בהתנו מתחלה בעת שהכניס את הנכרי

הגהות מן המחבר

יעקב (סי' שו) דהקשה שם על הדין דש"ע (שם סי' יוד) ומקורו מש"ס (שבת דקכ"א) דמותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך, ואני אשמור לך פירותי שבתחומי, והא הוי שכר שבת דקיי"ל שמור לי ואשמור לך הוי שכר שבת. ותירץ דלענין שכר שבת בעינן שכר

(ב) בספר שער המשפט (סי' קעא) כתב חילוק אחר בין הדין דסי' קעא לסי' שסג, אך דברי הנתיבות המשפט ואמרו"ר הגאון זללה"ה נראין יותר.
(ג) ועוד אפשר לומר בזה לפענ"ד, על פי דברי הגאון בישועות

מרויח בשבת, שנגזר בזה אטו מקח וממכר בשבת, דקודם שבת אטו שבת לא גזרינן, וא"כ בנידון דידן נמי, כיון שהגראלניא אינה של הישראל ממש, רק מושכרת לו מהאדון, ועתה כשמשכירה לנכרי על יום השבת, נמצא שלא נשאר להישראל ביום השבת בה לא קנין גוף ולא קנין פירות, ואין שלו משתכר בשבת. וקנין פירות שהיה לו בה, כבר השכיר קודם השבת, ומשום הכי שרי כנ"ל. ולפי זה מה שמכואר ברמ"א (סי' רמג) דאם אין התנור והמרחץ של ישראל, רק שכרם מעכו"ם, וחזר והשכירו לעכו"ם שרי, דאין בזה משום מראית עין, ולפי זה יהיה מותר להשכירם אף לשבתות לחוד, אף דזה אסור מדינא משום שכר שבת כמו שכתב המג"א (שם בריש סי' רמג) בשם הקדמונים, זה בשגוף הוא של הישראל, משא"כ כשאינו רק בשכירות בידו, ואכתי צע"ק לדינא אבל כן הדעת נוטה, הא חדא. L

דשנית, נלע"ד להקל בנידון דידן דהא לא קצב הגוי → להישראל סכום בפני עצמו עבור שכירות הגראלניא לבד, רק כלל קצבת דמי שכירות הגראלניא ביחד עם קצבת דמי חלקו בקניית המיני תבואות והעצים הנמכרים לו, וא"כ אף אם יהיה חשש בשכירות הגראלניא משום שכר שבת, יהיה שכר שבת בהבלעה, דמה לי שמובלע שכירות בין שכירות ימי החול, או שמובלע שכר השבת בין דמי מקח של שאר דברים. ואף שכתב המ"א (סי' ש"ו ס"ד) דאם קצב שכירות לשלם לו כל יום ויום, אף ששכרו לחדש הוי שכר שבת שלא בהבלעה, הכא לא קצב לו השכירות של שבת בפני עצמו, רק כלל עם דמי המקח. וגם דשם האיסור הוא כמו שכתבו הראשונים ז"ל (בפרק אע"פ) משום שיכול לסלקו באמצע השבוע, כמו גבי מורד, ומשום הכי לא הוי בהבלעה.

משא"כ בנידון דידן שכולל דמי השכירות עם דמי המקח ביחד, ופשיטא שאינו יכול המוכר ליתן

לשותפות כמו בנידון דידן, אין מקום לומר דהוי שכר שבת וכנ"ל. ואין לומר דכיון שהישראל מקבל מעות מהנכרי עבור חלק שביעית ומחצה שלו, והתנה עמו שחלקו יקבל בשבת, הוי שכר שבת. זה אינו מתרי טעמי. חדא, דהא מכר לו חלק שביעית, ובמכירה לא הוי שכר שבת כמו שכתב המג"א (סוף סי' רמד) לענין מכס. שנית, דהרי אין מקבל מהנכרי מעות עבור חלק הריות, רק עבור שמכר לו חלק שביעית ומחצה בתבואות והעצים, ומאי ענין שכר שבת לכאן. אלא שעם כל זה מה שהצרכתי לקבל הנכרי לשותפות שיהיה לו חלק בהעסק שביעית ומחצה, ויתנה עמו שמחצות היום של ערב שבת עד חצות הלילה של מוצאי שבת יהיה של הנכרי לבד, הוא מחמת שיש לי חשש בענין זה, משום שכר שבת באופן אחר.

והיינו כיון שהישראל שכר מתחלה הגראלניא מהאדון, ואחר כך השכיר חלק מהגראלניא להגוי, והתנה עמו שחלקו יהיה ביום השבת, א"כ הוי כהשכיר להנכרי הגראלניא על שבת לבד. על כן הגם שאין חשש שכר שבת מכח הריות והמינים, רק בזה שהישראל מקבל מעות מהנכרי, עבור שכירות חדרים שבהגראלניא והכלים עבור שבת, בזה לכאורה יש מקום חשש איסור שכר שבת. והגם שלענ"ד נראה שיש בזה היתר מתרי טעמי. חדא, דהא כתב המג"א גבי מכס, דבמכירה אין שייך שכר שבת, וטעמו נראה דלא אסרו חז"ל שכר שבת, רק משום גזירת מקח וממכר כמו שכתב רש"י ז"ל (כתובות סד) ע"ש, והיינו דאף שאין הישראל מרויח בשבת דהא השכיר להגוי הדבר קודם השבת, מכל מקום כיון שגוף הדבר הוא אף בשבת של הישראל, ואין להגוי בו בשבת רק קנין פירות, משום הכי דבר של הישראל מרויח בשבת, וא"כ יש בזה גזירת מקח וממכר בשבת.

אבל במכירה כמו במכס, אף שמכר לו רק על שבת, א"כ כבר הרויח קודם השבת, ואין דבר של ישראל

הגהות מבין המחבר

דעובדא דר' אלחנן שבתוס' (ע"ו דכ"ב) הובא במ"א (סי' רמה סק"ג), התם שאני דהוי גובין שכר ממי שאפה בתנור, והיה להאופה חלק בזה, והוי שכר שבת, וא"כ בהאי דינא דאין מקבל שכר מאחרים לא הוי שכר שבת כנלע"ד.

ממש, אבל הנאה לא הוי שכר שבת, והוכיח מהא דמורדת דפוחתין לה גם בעד יום השבת, דפשיטא דניכוי מחוב הוי שכר ממש. אלא על כרחך דלענין שכר שבת בעינן שכר ממש, דבר קצוב. וכן מודין דברי הגהמ"י (פ"ו אות ק) שהביא הרמ"א בהג"ה (סי' רמו). וצ"ע

לו זה בלא זה, דיכול לומר הנכרי במקח שלם אני רוצה. ועיין בש"ע (ח"מ סי' קפב ס"ח) ועיין בר"ן (פרק האיש מקדש) בשמעתתא קדידש חמש נשים בכלכלה של תאנים, ומה שכתב בדברי הרמב"ם. ולא מיבעי לדברי הרמב"ם (פכ"ד מהלכות מכירה הי"ג) שפסק במכר לו קרקע ודקלים, דאם אינו נותן לו דקלים דיכול הלוקח לחזור גם מן הקרקע, משום דיכול לומר במקח שלם אני רוצה, כמו שכתב הרב המגיד שם, ועיין בספר מחנה אפרים (בהלכות קנין ומשיכה סי' א), דודאי בנידון דידן הכי הוא. אלא אפילו לדעת הרשב"ם החולק שם, ועיין בט"ז (ח"מ סי' רטז ס"ה) ובמשנה למלך (סוף הלכות זכיה), מכל מקום כאן אומדנא דמוכח דלא קנה זה בלא זה, ועיין בר"ן (פ"ב דגיטין) בשמעתא דעציץ וזרעים עשה, ועיין בנתיבות המשפט (בסי' קפב) שם.

עצמו רק כוללין עם הכתובה, כדקתני מוסיפין לה על כתובתה וכמו שכתב הר"ן שם במשנה, מ"מ אף דבשבת הגבייה הוא בהבלעה עם הכתובה, מ"מ בעת המרד שקוצבין לה בעד כל יום, אם יוסיפו לה גם בעד שבת חצי דינר הוי שכר שבת בעת הקצבה.

אבל בנידון דידן אף בעת הקצבה הוא בהבלעה, שהבליע קצבת השכירות יחד עם דמי מקח של המינים, ברור לפענ"ד דהוי בהבלעה ושרי(י), ומ"מ אף ששני טעמי היתר ברורים בעיני, אעפ"כ מחמת חומרא איסור שבת היתה עצתי, להשתתף עמו שיהיה לו חלק שביעית ומחצה, ולהתנות שמחצות היום של ערב שבת עד חצות של מוצאי שבת יהיה שלו לבד, שיהיה גוף השכירות נמי קצת בהבלעה, וכן מבואר להדיא בספר תוספת שבת (סי' רמד ס"ק טז יז) דבכהאי גונא משכיר לו גם על קצת היום של ערב שבת קודש הוי הבלעה ע"ש, ואין כאן פקפוק עוד².

ובלאו הכי בנידון דידן כיון שעשה הכל כדנא ומכר והשכיר לעכו"ם באה"מ ואין יכול לחזור בו משום דבר על פי הדין, וכלל קצבת דמי השכירות בתוך דמי המקח, הוי ליה שפיר בהבלעה לענ"ד, ואף שבש"ס (כתובות סד) גבי מורד, קאמר דלא יהבינן לה דשבת, משום דמתזי כשכר שבת, אף דאין נותנין לה הסך בפני

דשלישית, כתב רו"מ לפקפק מכת דהוי הערמה, ואף → דבמכירת חמץ קודם הפסח נמי הערמה הוי, התם עכ"פ כיון שע"י מכירה שמכר כדין לאו שלו הוא, עכ"פ אינו עובר על כל יראה, משא"כ בנידון דידן עיקר

הגהות מבן המחבר

(ד) מצאתי תנא דמסייע ליה הגאון בעל נודע ביהודה (מה"ת ח"א"ח סוף סי' כו) עשה.

השלמות

(ב) ראה בשו"ת מהרש"ם (חלק ח סי' לו) הביא רבנו רבינו זצ"ל כאן דכה"ג חשיב הבלעה וע"ש מש"כ עוד בזה. ובשו"ת קנין תורה להגאון משטרסבורג ז"ל (ח"ב סי' לג) דן לענין מעות המונחים בבנק שמשלמים הריבית לפי סמך הימים שהונחו שם, ועורר אותו א' דמה ההיתר ליקח עבור ימי שבת וי"ט. וכתב ז"ל: והנה מש"כ להתיר מטעם הבלעה, מחמת השעות דמוצ"ש עד חצות הלילה, לכאורה יל"ע בזה, דהאיך שייך הבלעה בהיתר באם האיסור הוא יותר הרבה מההיתר החול, ולמשל, בקיץ שהיום גדול נבליע כ"ב שעות דש"ק בתוך כ' שעות דחול דמוצ"ש עד חצות לילה, ובצפון ענגלאנד לא יגיע כמ"פ ממוצ"ש עד חצות לילה אפי' לשעה, וע' במג"א (סי' רמה סק"ג) שכי' טול אתה כ' וגי' ימים וכו'. משמע דימי החול יהיו רוב, ועכ"פ שרים ולא מיעוטא כי האי, ושו"ר בס' תוספות שבת (סי' רמד סקט"ז וי"ז) דאם משכיר לו בערב שבת מבע"י יהי' קצת בהבלעה, וכ"מ מד' המג"א (סקי"ח), ע"ש. ואני לא מצאתי שום משמעות בד' המג"א לזה, וע' במחהש"ק שכי', דמש"כ המג"א בהבלעה, לאו דוקא.

דא אפי' כו', אלא ר"ל דרומה הבלעה, ע"ש. וביא"פ הביא וראיתי ש"מ מ"ש המ"א הוא נוטל ש"ש בהבלעה ר"ל שגם מקצת היום של ע"ש כו', והר"ל ש"ש בהבלעה, ולפענ"ד לא נהירא וכו', עכ"ד. ואולי היתה כוונתו לד' התו"ש הג"ל שלמד כן בד' המג"א. ואם כי דאיתי באחרונים שצידדו מהבלעה בשעות, כד' התו"ש, עכ"ז כבני"ד ילע"ע, ד"ל, דדוקא בכה"ג דמתחיל בהיתר בע"ש, אז שייך לומר דמה שמתוסף מתוסף על ההיתר, כענין קמא קמא בטל, הי' קמא קמא מובלע, משא"כ בני"ד, שמתחיל באיסור בחצות ליל ש"ק, אכתי מני"ל דבכה"ג יש נמי כח בשעה מועטת דהיתר להבליע הרוב גדול דשעות ש"ק האסורים, יעשו"ת בית שלמה או"ח (סי' לו) לענין שותף נכרי בעסק, שצויה להתנות עמו בתחילת השותפות, דמחצות היום של עש"ק עד חצות הלילה של מוצש"ק יהי' של הנכרי לבד עבור חלקו של שביעית ומחצה, וכמ"ש התו"ש (הני"ל), דבכה"ג שמשכיר לו גם על קצת היום של עש"ק הוי הבלעה, ע"ש. ומה נראה שלא סמך על השעות של מוצש"ק עד חצות הלילה

הכי אין חוששין למראית עין. זה אינו, דהרי גזרו תז"ל לחייב בציצית טלית שאולה לאחר ל' יום משום שנראית כשלו. ומבואר דאף בכהאי גונא חששו למראית עין, דהא ציצית גם כן שב ואל תעשה הוא כמו שכתבו התוס' (יבמות צ ריש ע"ב) ע"ש. ואין לומר משום דבתמץ אין כאן חשד, רק שעובר אדרבנן, וגם בשב ואל תעשה דהא מן התורה סגי בביטול, לכן לא חששו למראית עין, זה אינו, דהא מבואר בש"ס (שבת כג) דחצר שיש לה שני פתחים, צריכה שתי נרות משום חשדא. וקאמר התם ומגא תימרא דחיישינן לחשדא, ומייתי ראיא מפאיה ע"ש. ואי איתא, מאי ראיא בפאיה שפיר שייך דחיישינן לחשדא, שעבר על מצות עשה של תורה, משא"כ בנר חנוכה שאינו רק מצוה דרבנן, וגם מגופה הך דינא דצריכה שתי נרות, משום חשדא וקיי"ל הכי, מבואר דאף בדרבנן ובשב ואל

האיסור הוא משום דמחזי כשלוחו, מה נועיל במכירה זו אכתי מחזי כשלוחו. וגם דעת הראב"ד דסובר דאף בהתנו אסור בבאו לחשבון, דהוי הערמה, והיינו משום דאכתי מחזי כשלוחו. ואף להחולקים עליו, י"ל דסברו דאף בבאו לחשבון לא הוי הערמה, משא"כ באופן דהוא הערמה אסור עכ"ד מעלתו, אף שלשונו מגומגם. אבל בדבריו אין טעם, דאם נאמר דבמכירה בהערמה לא יצאנו מידי מראית עין, א"כ אכתי תקשי לענין מכירת חמץ בהערמה, ולא חיישינן למראית עין שיאמרו שהוא של ישראל ועובר בבל יראה^ה.

ואין לומר שאין חוששין למראית עין, רק באופן שיחשדהו שעוקר ועושה מעשה בידיים, משא"כ בחמץ דהחשד הוא רק שעובר בשב ואל תעשה משום

השלמות

בצירוף דמי הסחורה שמוכר לו היו ג"כ השכירות כהבלעה ול"ה שכן שבת, ע"ש. ומעתה בנ"ד, וכו' עכ"ד.

ג) בשו"ת ערוגת הבשם (או"ח סי' נא) כתב בדברי רבינו זצ"ל כאן: ע"ד אשר שאל בעצתי כדת מה לעשות בענין שטר מכירה על מלאכת עבודת לגוטהאלטער, אשר מעורו מנע עצמו מליתן היתר ע"ז אך כעת בא אליו איש עשיר וצעיר אשר למד להיות עורך דין, ואח"כ עקב היתה רוח אחרת עמו התחיל להתנהג בדרך הישר ולא רצה להיות ארוואקאט שלא לחלל שב"ק ומתנהג בכשרות ובאורח יהדות והוא לפלא, כי לא נתגדל על דרך זה בבית אבותיו, ועתה בא הנ"ל ובקש ממעכ"ת מאוד היות ששמע שיש איזה היתר ע"י שטר מכירה לעבור בש"ק שיתן לו איזה היתר כי לעת עתה עובר בש"ק כי יש לו עבודה רבה מאד וא"א לו לשבות וגם הפועלים אינם רוצים כחירוצים של הני אנשים ועתה מעכ"ת לא יכול לעשות עצות כנפשו כדת מה לעשות וכו'.

וכותב להלן: ושאל כן בתשו' בית שלמה חאו"ח בסי' לו והוא השיב דע"כ צ"ל דבמכירה לא איכפת לן במראית העין כלל דאל"כ היאך מצאנו ירינו ורגלינו במכירת חמץ לנכרי שהיא נמי מכירה דהערמה ואמאי לא חיישינן למראית העין.

ולענ"ד וכו' דהא מבואר בסי' רמג דהיכא דנתפרסם שכן המנהג שוב לא חיישינן למראית העין וה"ל בחמץ בפסח, הרי ידוע שכן מנהג ישראל מימות עולם בכל התפוצה למכור חמץ ע"י שטר מכירה לנכרי ומהיכי תיתי יחשדוהו, ותו בלא"ה אין הנושאין שוין גבי חמץ כיון שרואין שאין הישראל עוסק כלל במסחר חמץ כדרך שעוסק כל השנה מהיכי תיתי יחשדוהו שעובר בב"י, משא"כ הכא שכל ימות החול מלפניו ומלאחריו הישראל נושא ונותן ויוצא ונכנס באותו עסק ורואין בימות השבת מתנהג הכל באופן שמתנהג כל ימות השבוע מהיכי תיתי יתלו שכן העסק לנכרי.

וא"כ לא הועלנו כלום באותה מכירה, דהא עיקר איסור אמירה

בלבד, רק שיהיו גם שעות של חצות היום דעש"ק, כדברי התו"ש ומסתמא כסכרא הנ"ל, והא דהוסיף עוד עד חצות הלילה דמוצש"ק, הוא בכרי שבעירוף יהי' שביעית ומחצה, ועכ"פ נכנס בהיתר מחצות דעש"ק, דאל"כ הו"ל להתנות כל הלילה דמוצש"ק ויהי' שביעית ומחצה, אלא ודאי, ולא רצה לסמוך על מוצש"ק בלבד רק אם התחיל בהיתר מעש"ק דוקא, וכ"ה בח"א (כלל ס סעי' ח) שישכור היהודי לשמור גם בעש"ק ובמוצ"ש דוקא, ע"ש. וכיון דד' התו"ש דמהני הבלעה ע"י שעות חידוש הוא, אין לנו רק חידושו, שעות דקודם השבת ולא שעות דאח"כ.

גם כי התיקון שבי' הגנ"י, שיתן מעות האיסור דש"ק על צדקה מכלי שידעו ויכירו לו טובה. קשה קצת, דלא מצאנו עצה כזאת במק"א, ובשו"ת הרי בשמים (תניינא, סי' קטו) לענין חשש רבית, רצה לומר עצה זו, שיתן לצדקה, ועיי' יהי' לדבר מצוה דקיל. וגם ע"ז כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' כ) דזה דבר המו', ישתקע הדבר ולא יאמר, ע"ש. ומכ"ש לענין שבת.

ולענ"ד לומר, דבנ"ד אין כאן כלל איסור של שכר שבת. דהנה בנוב"ת או"ח (סוסי' כו), כתב לענין הבלן הנוטל שכר טבילת הנשים בש"ק, דיש היתר מתרי טעמי, חדא דטבילת נשים מצוה הוא, ודומה לשכר החזנים (בסי' שו סעי' ה) דיש מי שמתיר, ועוד, שהרי שכר העצים ודאי מותר, דאטו מי שלוקח דבר מחבירו בשבת לא יפרע לו בחול, וא"כ שרי לטול שכרו כהבלעה עם שכר העצים, וכל מקום שהלכה רופפת כיון וכו', והרי המנהג פשוט דנשים הטובלות בשבת נותנות לבעל המקוה שכרו ותל"מ.

ועי' בדעת תורה (סי' רמה ס"ב) ע"ד הרמ"א, ומ"מ לא יטול שכר שבת, אלא בהבלעה עם שאר הימים, הרכיב וציון ד' הנו"ב אלו עם ד' השו"ת הבית שלמה (סי' לו) הנ"ל, דאם נוטל לשכירות העסק